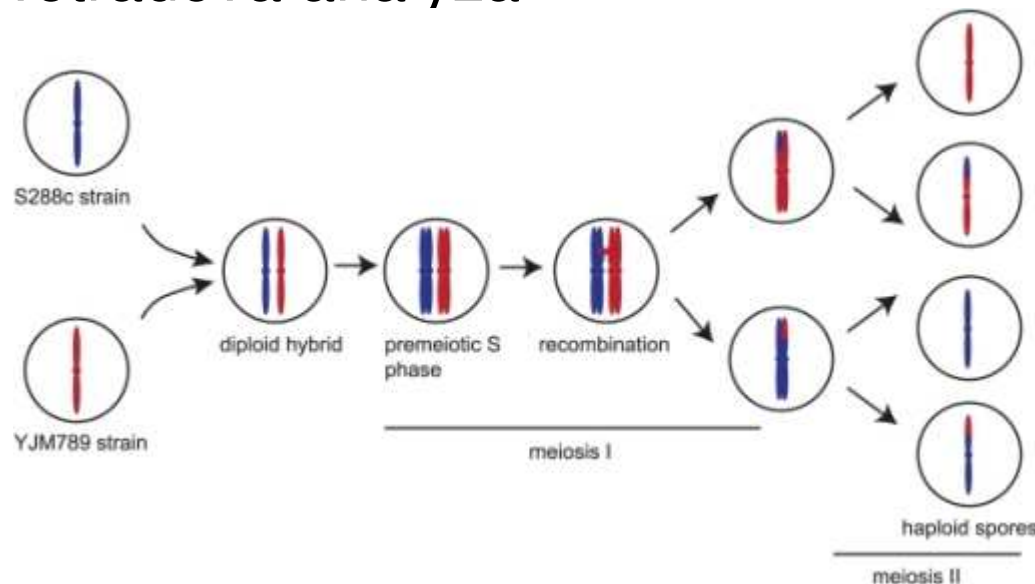

Souhrn 4. přednášky

- Genetické metody
  - Plasmidy (kvasinkové elementy)
  - Integrace (plasmidy, PCR, kazety)
  - Analýza funkce ne-esenciálních genů
  - Tetrádová analýza

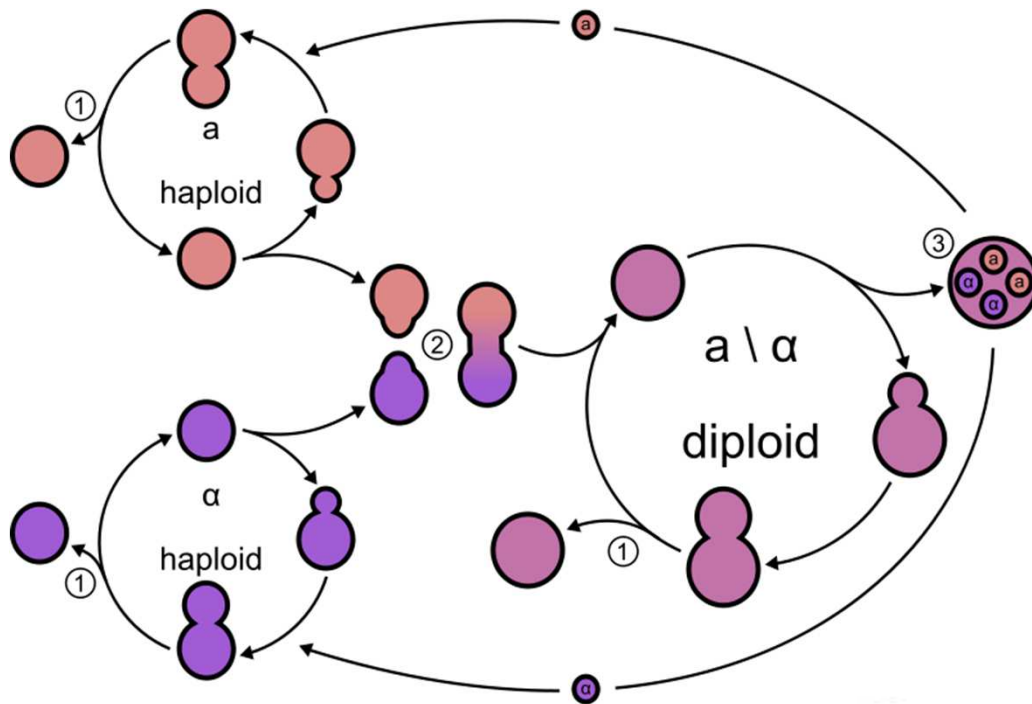

Pomocí těchto genetických metod byly analyzovány metabolické dráhy, proteinové komplexy, evoluce biologických systémů ... připravovány nové kmeny pro biotechnologie ... řešeny otázky týkající se zdraví člověka

Osnova 5. přednášky

- Genetické metody
  - analýza esenciálních genů (ts mutanty)
  - mutageneze (“screen“)
  - genetické interakce
- Buněčný cyklus
  - průběh a regulace BC
  - synchronizace buněk
  - mechanismy regulace párování
  - homothalické kmeny

Životní cyklus *S. cerevisiae*

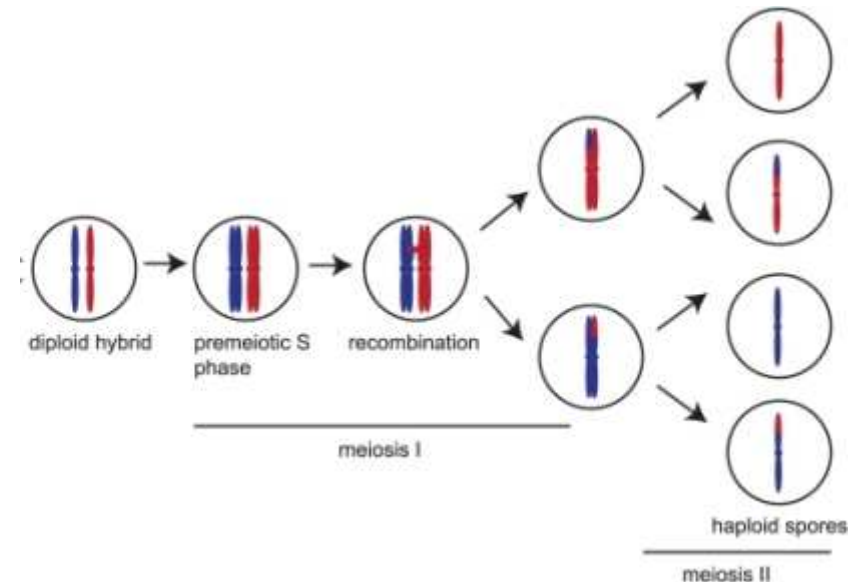

- delecii či mutaci lze provést v haploidní či diploidní buňce

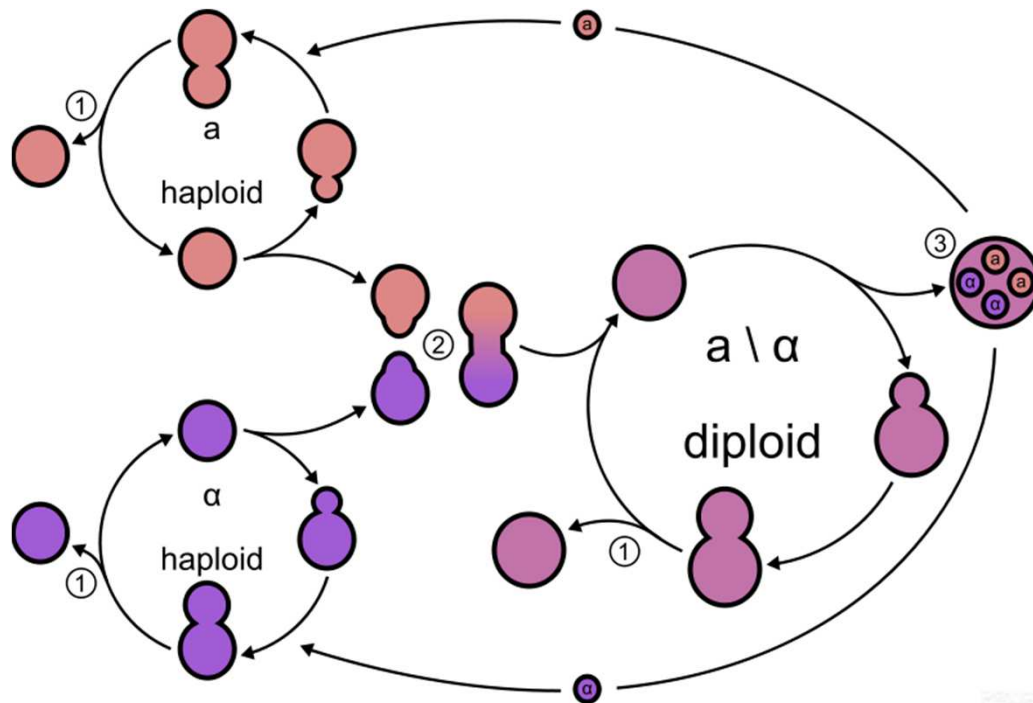
- v haploidní buňce hrozí suprese defektu proto je lépe používat diploidní buňky (druhá kopie zůstává nezměněná)

- lze připravit dvojitého mutantu křížením haploidních mutantů a poté sporulací diploida

- delece esenciálního genu lze provést pouze v diploidní buňce (haploidní nepřežije)
 - po iniciaci sporulace dojde k meiotickému dělení ($2n \rightarrow 4n \rightarrow 4 \times 1n$) a vzniknou 4 haploidní buňky (lze rozdělit mikromanipulátorem – tetrádová analýza)

Životní cyklus *S. cerevisiae*

- Deleci či mutaci lze provést v haploidní či diploidní buňce

- v haploidní buňce hrozí suprese defektu proto je lépe používat diploidní buňky (druhá kopie zůstává nezměněná)

- lze připravit dvojitého mutantu křížením haploidních mutantů a poté sporulací diploida

- pouzdro spory je třeba rozrušit a pomocí mikromanipulátoru získat jednotlivé haploidní buňky (lze provést i tzv. random sporulation)
- u *S.pombe* jsou diploidní buňky nestálé a okamžitě sporulují (pouzdro se rozpadá samo)

RHOMBOEDRICKÝ

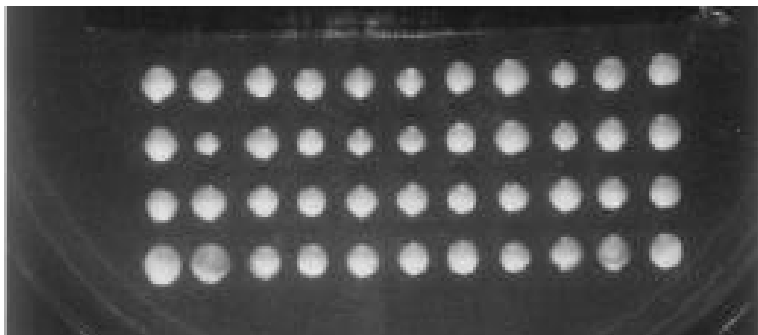
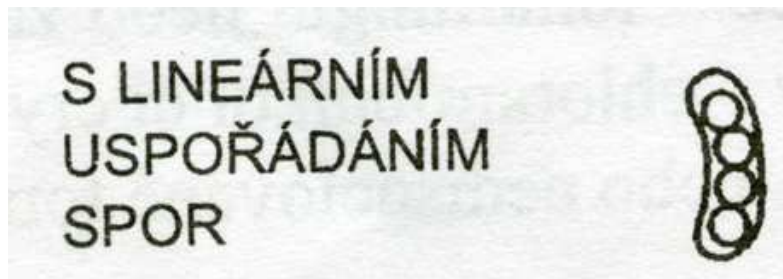
S LINEÁRNÍM
USPOŘÁDÁNÍM
SPOR

Tetrádová analýza

(*S. pombe*)

spory přeneseny tenkou jehlou a
rozmístěny v pravidelných
odstupech

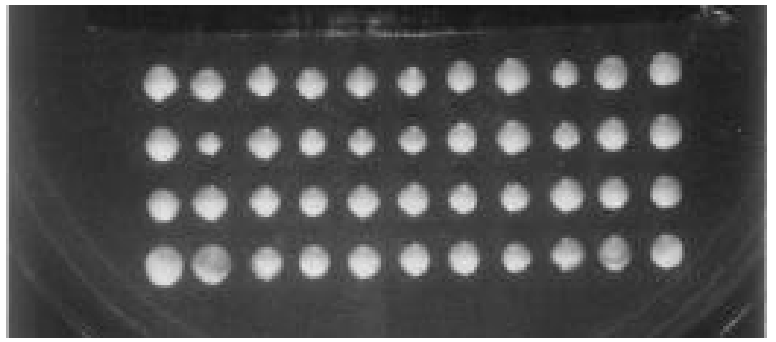
YPD

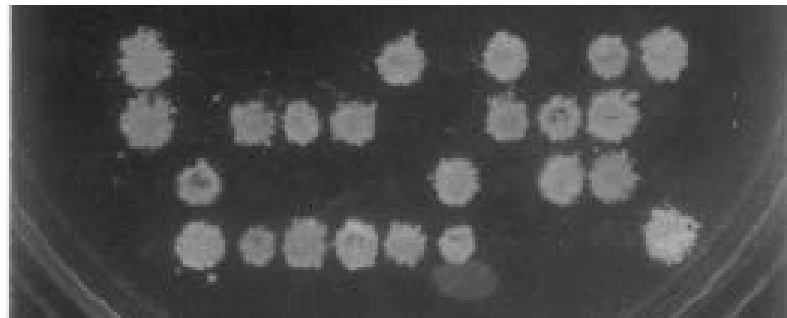

Tetrádová analýza

2 spory/kolonie normální
 +
 2 spory/kolonie mutantní

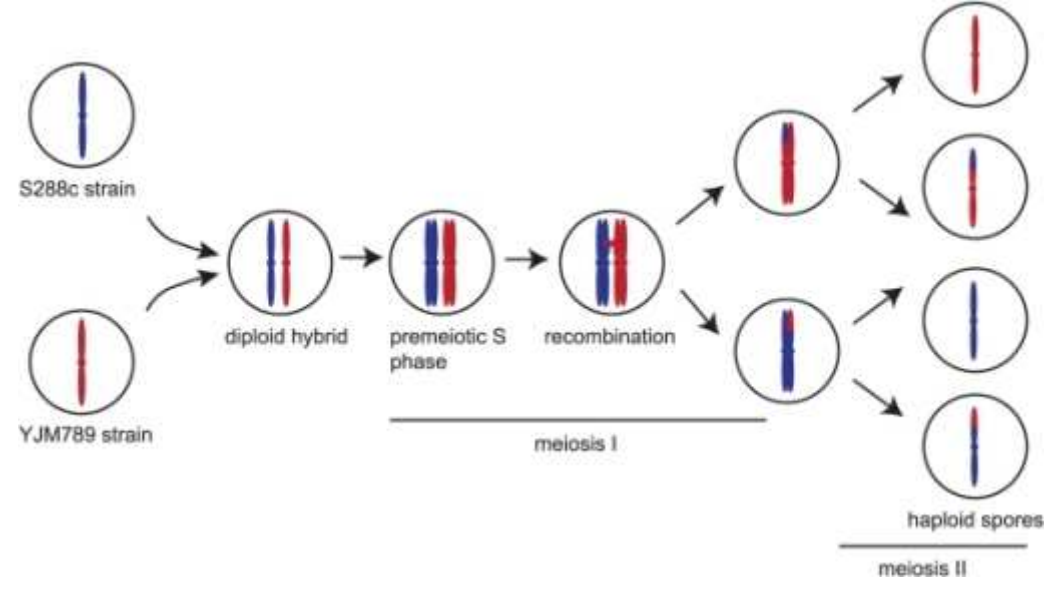

YPD

Selektivní médium (SD-ura ... testy)

a a A A
 A A a a
 A a A a
 A a A a
 . . . .

Mendelův základní pokus

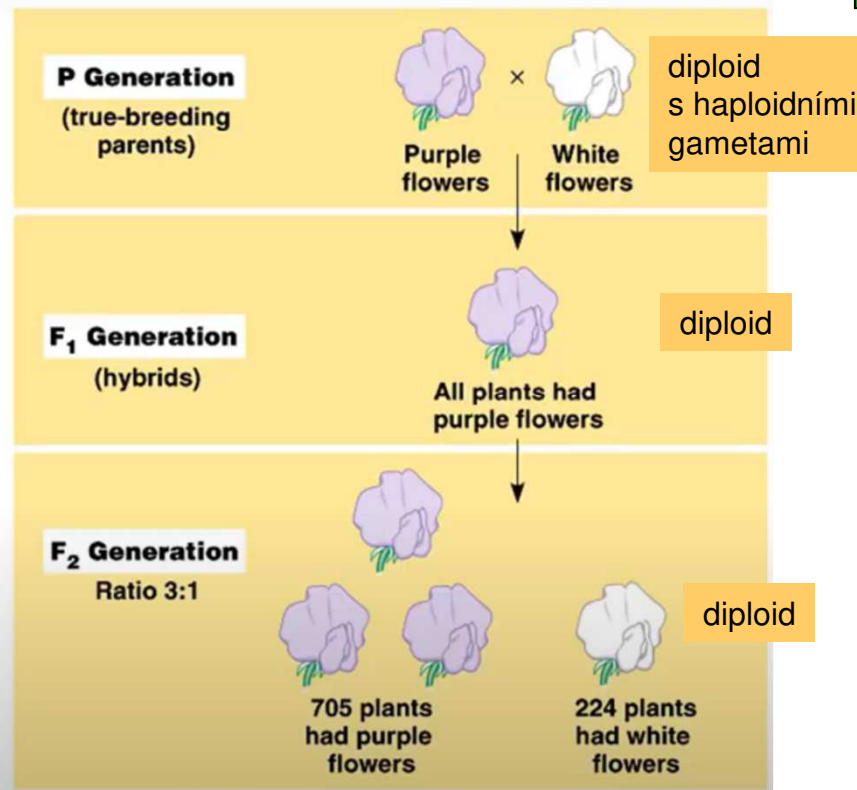
s hrachem (diploidní)

s kvasinkami (haploidní)

P generace =
parentální, rodičovská

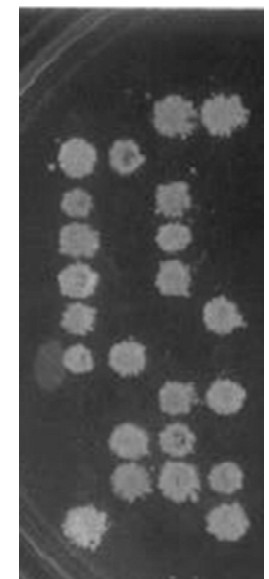
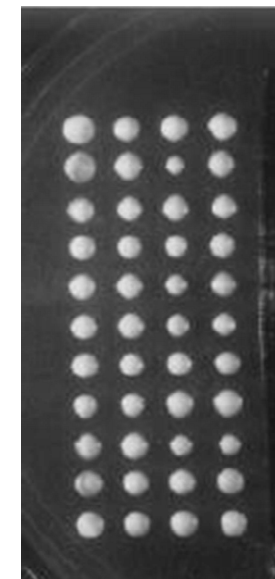
F₁ generace = první
filiální generace (filius
= syn)

F₂ generace = druhá
filiální generace

kontrola

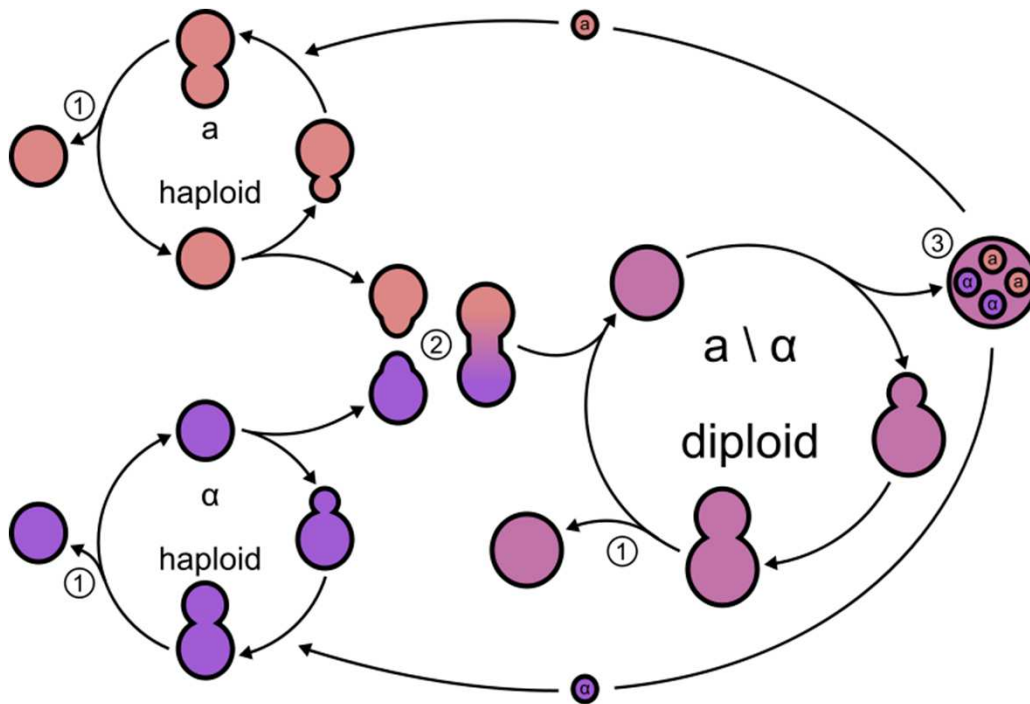
bez uracilu

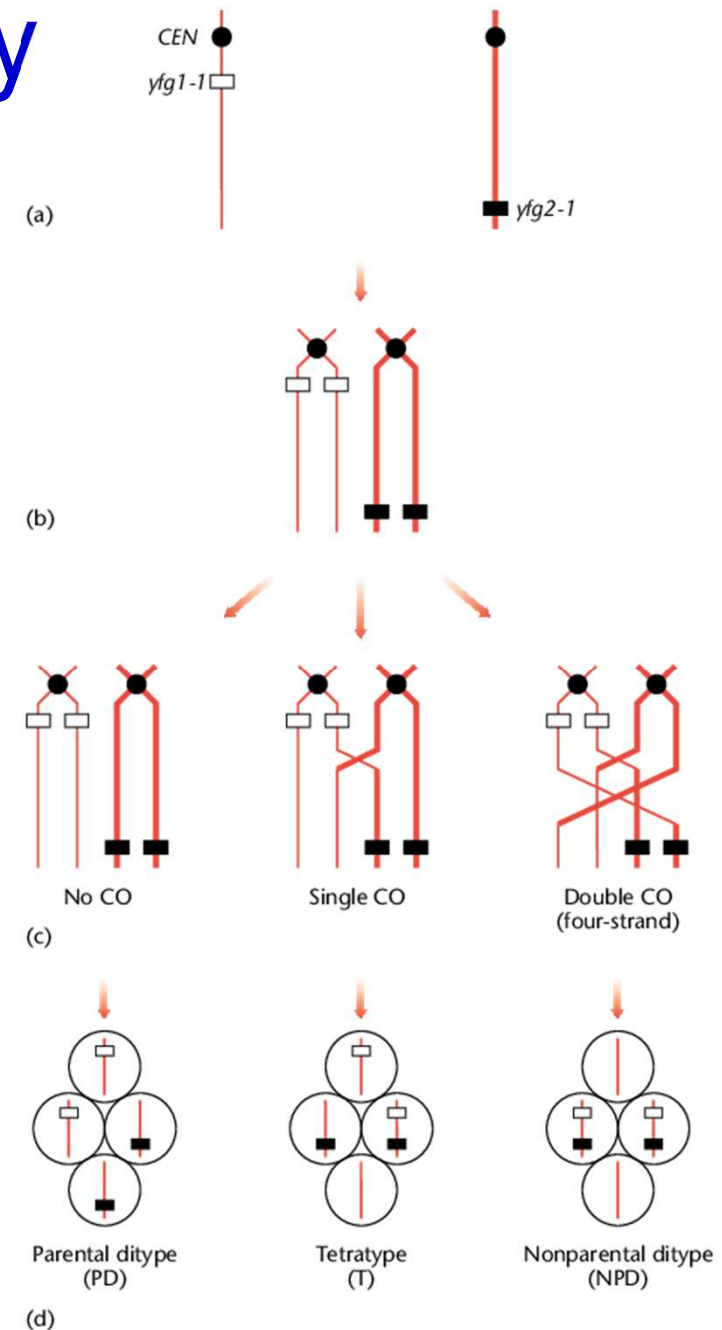
Jak by dopadl Mendelův pokus s URA3?

s ade2 by byly červené

Křížení - dvojité mutanty

- lze připravit dvojitého mutantu křížením haploidních mutantů a poté sporulací diploida
- frekvence typů závisí na vzájemné pozici genů – různé chromosomy => nezávislá segregace vs stejný chromosom (Morganovy zákony – čím blíže, tím méně cross-over)

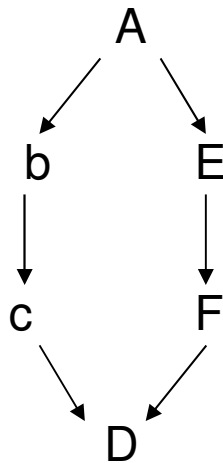
Dvojité mutanty – funkční příbuznost

haploid x haploid => **diploid** – stejný fenotyp - identický gen

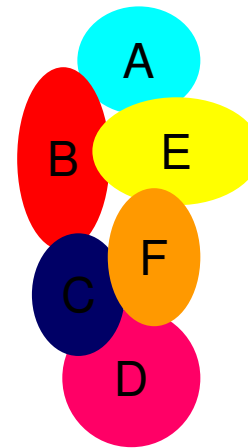
- bez fenotypu – díky wt alele (různé geny)

sporulace => **haploid** – stejný fenotyp – **epistatický** (funkčně příbuzné geny)

- **aditivní až letální** (paralelní dráha, redundance, rozpad komplexu)

metabolické ... dráhy

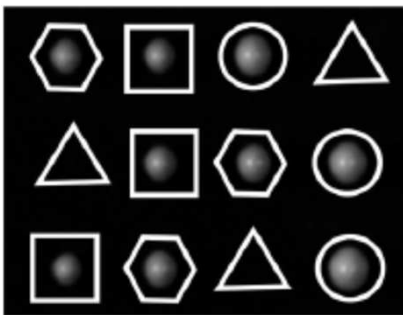
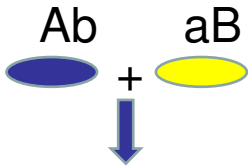

proteinový komplex

Mutagenese pomocí EMS ... hledání (screening) letálního mutanta – mutagenese kmene s vypínatelným plasmidem (promotor nebo FOA – viz *plasmid shuffling*)

Pomocí těchto genetických metod byly analyzovány metabolické dráhy ... proteinové komplexy ...

Dvojité mutanty – funkční příbuznost

aB Ab AB ab

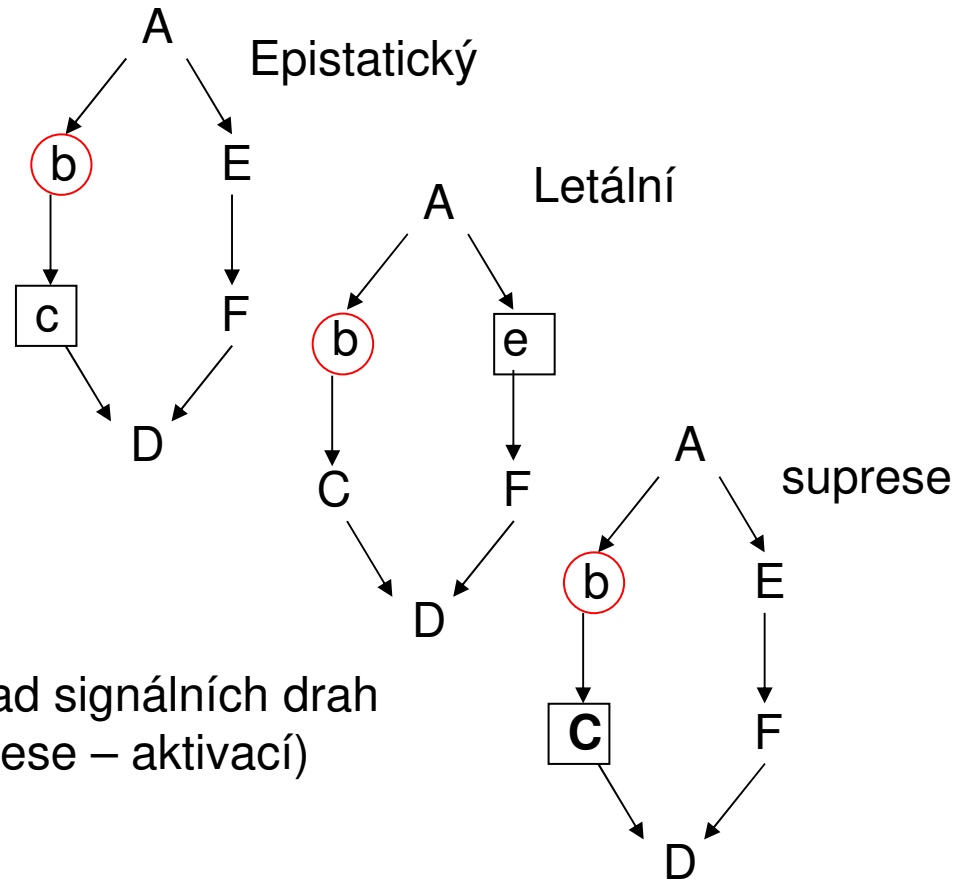
ab Ab aB AB

Ab aB ab AB

- AB
- Ab
- ⬡ aB
- △ ab

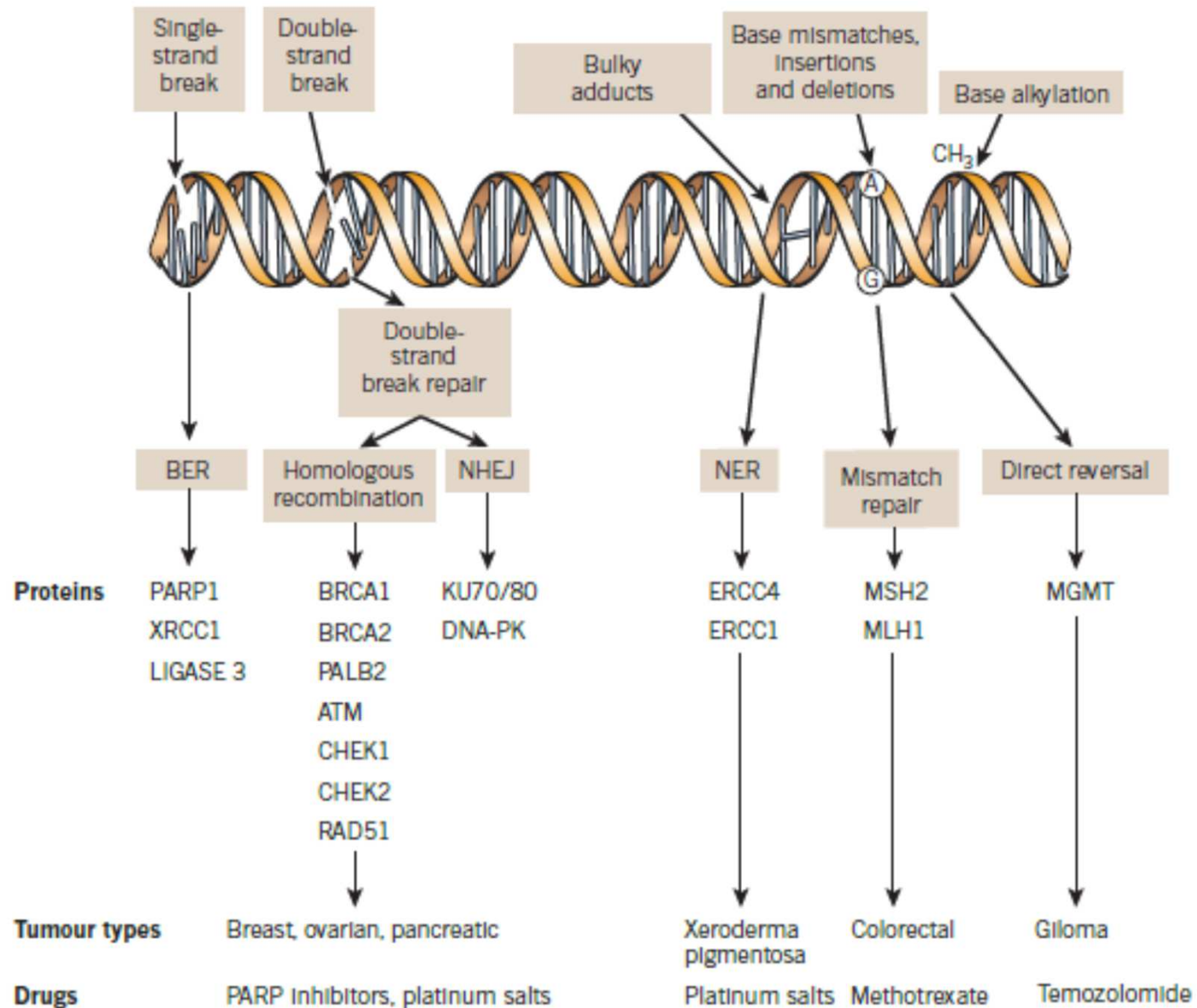
kombinace těchto mutací je synteticky letální

stejný fenotyp – epistatický (funkčně příbuzné geny)
 aditivní až letální fenotyp - paralelní dráha, redundance
 suprese fenotypu - mutace může napravit původní defect

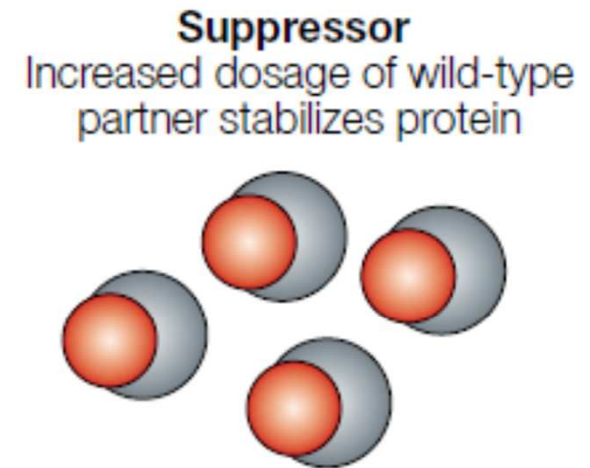
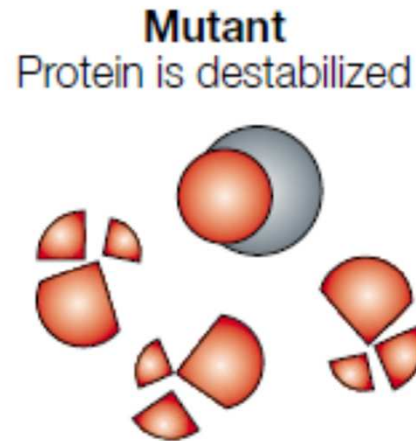
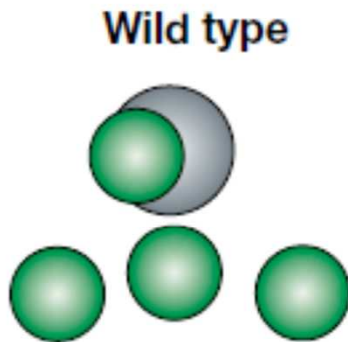
Příklad signálních drah (suprese – aktivací)

Syntetická letalita v léčbě rakoviny

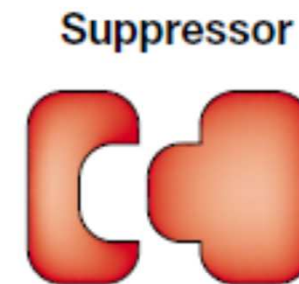
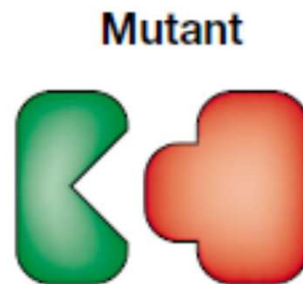
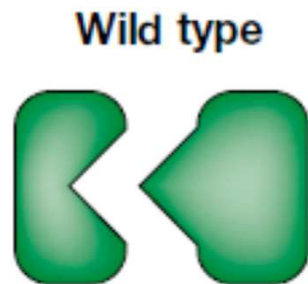

Supresory

a Dosage suppressor: rescues in high copy

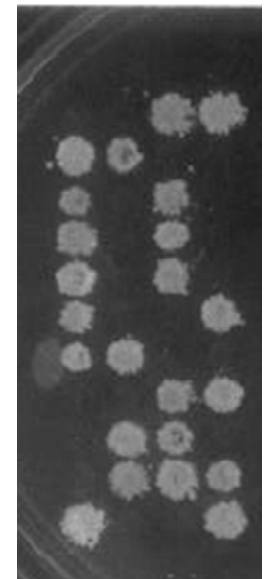
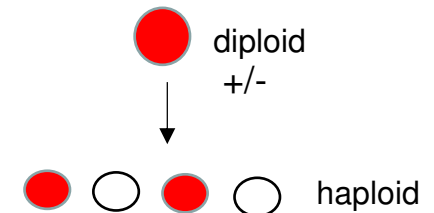

b Interaction suppressor: allele specific, gene specific

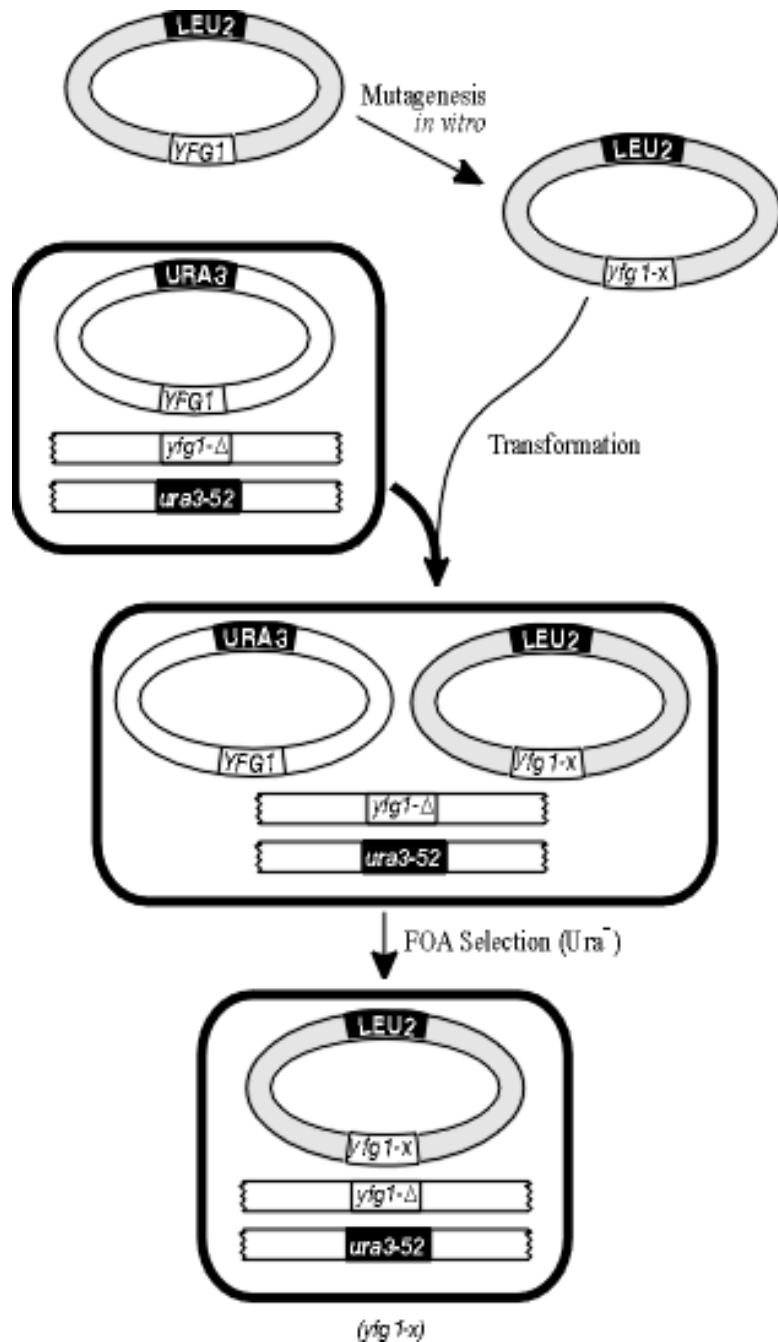
Esenciální geny

- **ne-esenciální gen** – lze přímo deletovat/odstranit v genomu haploidní buňky (předchozí přednáška)
- **esenciální gen**
  - **Tetrádová analýza** – ověření
  - **plasmid shuffling** - buňky potřebují funkční gen aspoň za určitých podmínek (kondicionální exprese)
  - **hypomorfní mutanty** - buňky potřebují aspoň „částečně“ funkční gen
  - **ts mutanty** - kondicionální mutanty

Plasmid shuffling

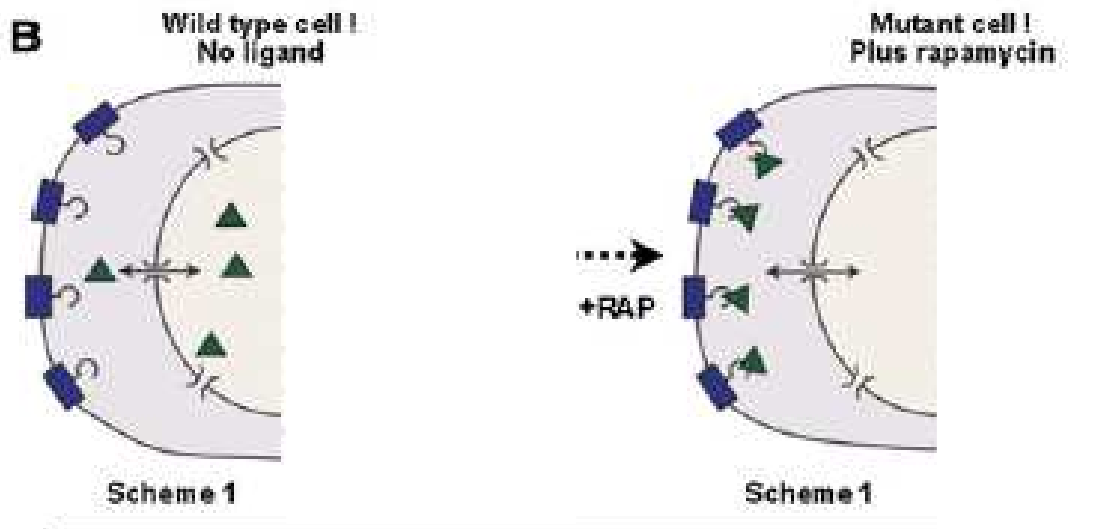
Pokud je *YFG1* **esenciální** musí být v deleční mutantě přítomna extra divoká kopie genu např. na *URA3* plasmidu, který lze odstranit (pomocí *FOA*) – analýza terminálního fenotypu

Na dalším plasmidu může být vnesena mutovaná verze *yfg1* – její efekt se projeví až po odstranění plasmidu s divokou kopií genu (pomocí *FOA*)

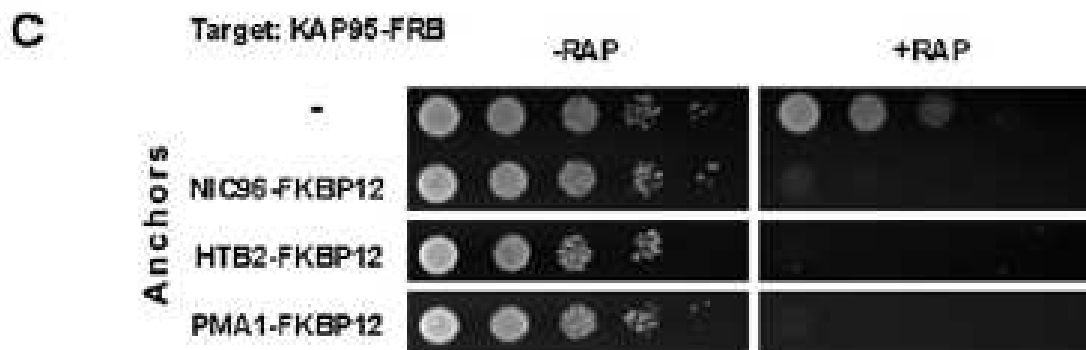
Lze připravit hypomorfní mutanty (včetně *ts*)

Podobně lze použít *ade2*, *ade3* systém s *YFG1* wt genem na plasmidu s *ADE3* (kolonie jsou červené díky *ade2* mutaci) – po ztrátě plasmidu jsou sektory kolonii bílé (bez *Ade3p* enzymu je metabolická dráha blokována dříve než vzniká červený metabolit)

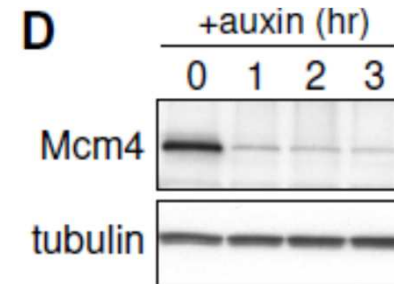
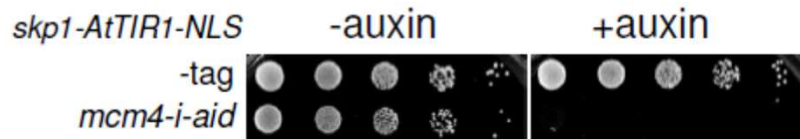
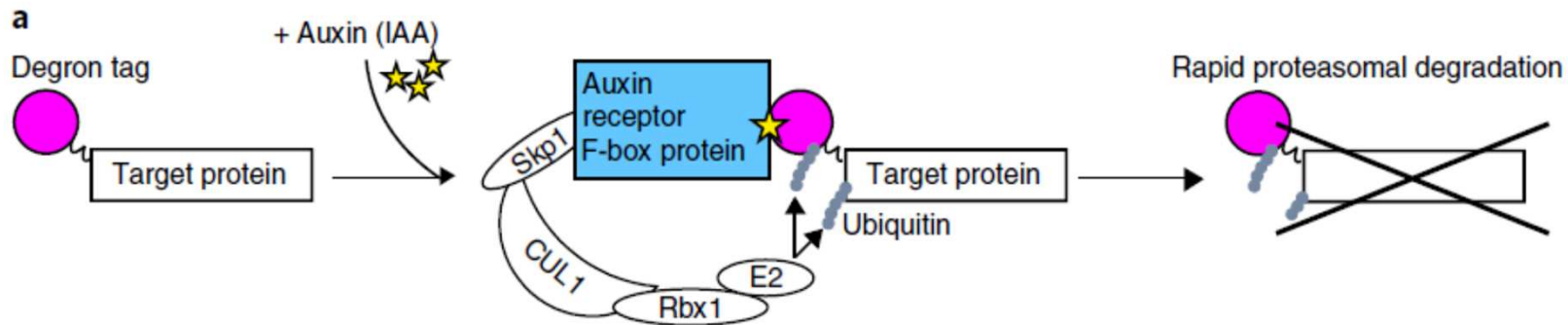
Rychlé vyřazení proteinu z funkce - relokace

protein je cíleně relokován tj. vyřazen z funkce (např. transkripční faktor je pomocí rapamycinového systému „vytažen“ z jádra – transkripce nebude spouštěna)

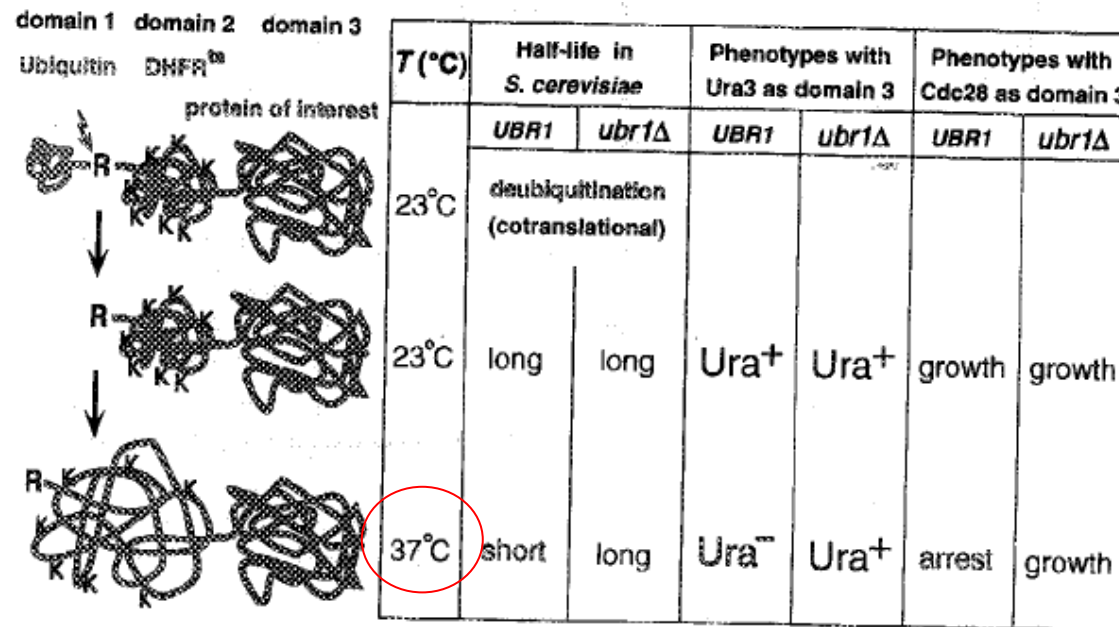
Rychlé vyřazení proteinu z funkce - degradace

protein je cíleně degradován (vyřazen z funkce)

ts mutanty

- **ts mutanty** jsou výhodné pro studium funkce esenciálních genů – mutanty jsou funkční na permissivní (25°C) teplotě, ale nemohou dokončit buněčný proces vyžadující aktivní protein za restriktivní teploty (37°C)
- ts mutanty = většinou nestabilní proteiny, které se při zvýšené teplotě denaturují/ztrácí aktivitu (a jsou degradovány)

- ubikvitinace „označuje“ proteiny pro proteasom (degradaci)
- ts alela DHFR je degradována (nestabilní protein – strukturní mutace)
- fúze DHFR (ts alely) s heterologním proteinem => celý protein je na 37°C degradován
- je možno využít pro přípravu ts mutantních kvasinek (fúze s CDC28 – kvasinky arestují v G1 fázi – sleduje se **terminální fenotyp**)

Izolace mutant

3.

Cloning the Wild-type Gene by Complementation

Transform a *MATa yfg1 ura3-52* strain with a YCp50 library.

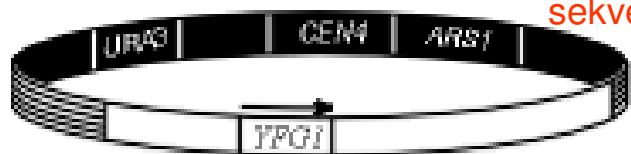
Isolate *Ura⁺* transformants and score for *Yfg⁺*

Kontrola závislosti na plasmidu na FOA plotnách

Recover the YCp-*YFGI⁺* plasmid in *E. coli*

Analyze the plasmid by digestion with restriction endonucleases and DNA sequencing

Ověření pravosti (mutant+delece) X supresor na plasmidu

nyní NGS

PCR genom sekvenace

Mutagenesis of a haploid *MATa* strain

1. Detection of *Yfg⁻* *ura, ts, rad ...*

Yfg⁻

2. Complementation

Cross the *Yfg⁻ MATa* mutant to *MATa* tester strains. Isolate diploid strains. Score for *Yfg⁺* and *Yfg⁻*

- MATa YFG⁺* ○
- MATa yfg1* ●
- MATa yfg2* ●
- MATa yfg3* ●
- etc. ○

Křížení – ověření - jedna mutace, meioticky defekt - rozdělení do komplementačních skupin (allelická kompl)

Meiotic Analysis

Cross mutant to *MATa YFG⁺*

Isolate a diploid strain and Sporulate

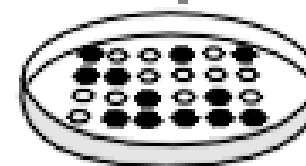
Digest ascus walls

Dissect 4 spores of each tetrad

Score for *Yfg⁺* and *Yfg⁻*

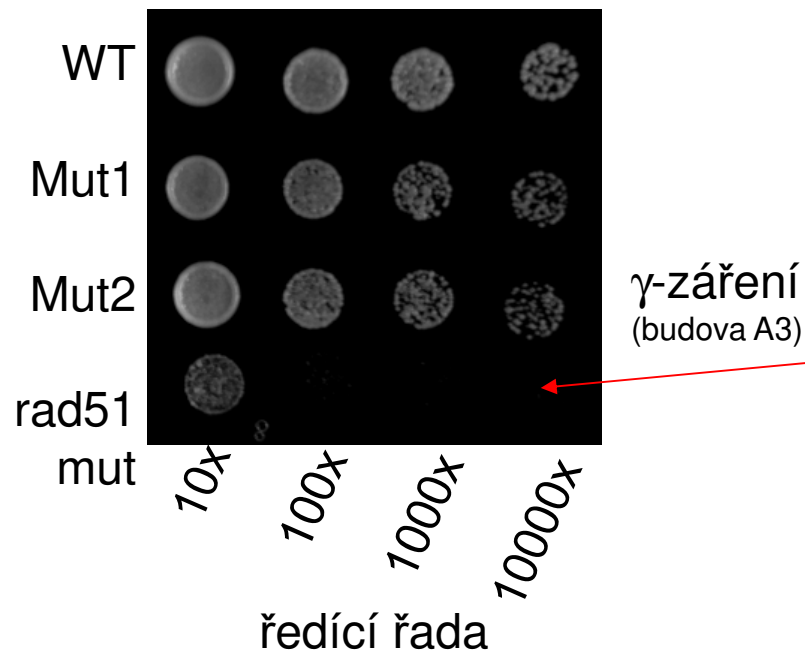

Počet mutací

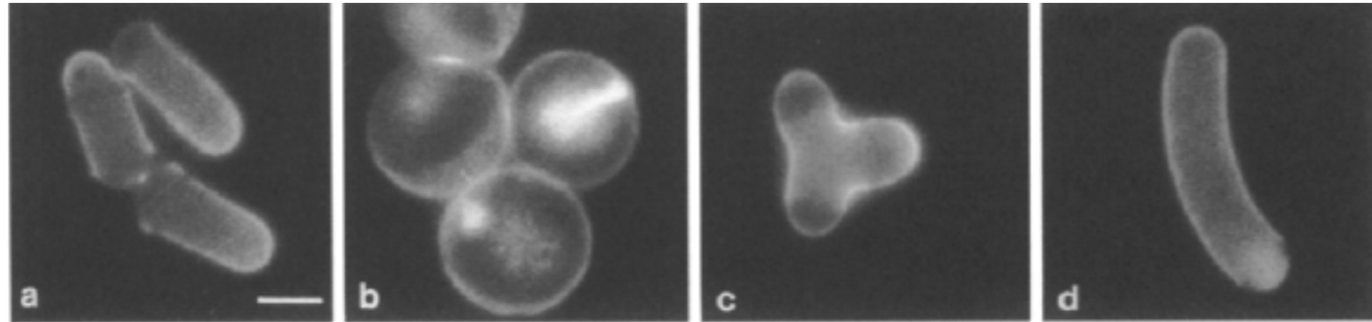

- Studium metabolických drah (*URA, GAL ...*)
- ... flokulace, aglutinace (*FLO, AGA ...*)
- ... **sekrece**, endocytózy, morfogeneze (*SEC, END ... ORB*)
- ... mechanismu párování (*STE ...*)
- ... vlivu záření na buňky ... *rad* mutanty (např. *RAD21*, *RAD50*, ***RAD51***)
- ... buněčného cyklu (***CDC ...***)

sec
mutanty

- mutagenese *S. pombe* – hledání ts mutant (55 000 kolonii) s defektní morfologií – našli 64 kmenů (3 druhy defektu: 51 kulatých=*orb*, 8 tip elongation aberrant=*tea*, 5 banana=*ban*)

- z 51 *orb* mutant křížených s WT segregovalo 43 v poměru 2:2 tj. jeden gen (8 sterilních), „linkage analysis“ mezi mutantami ukázala 12 *orb* genů (skupin – Tab. I) ... aktinový cytoskelet (polarizovaný růst)

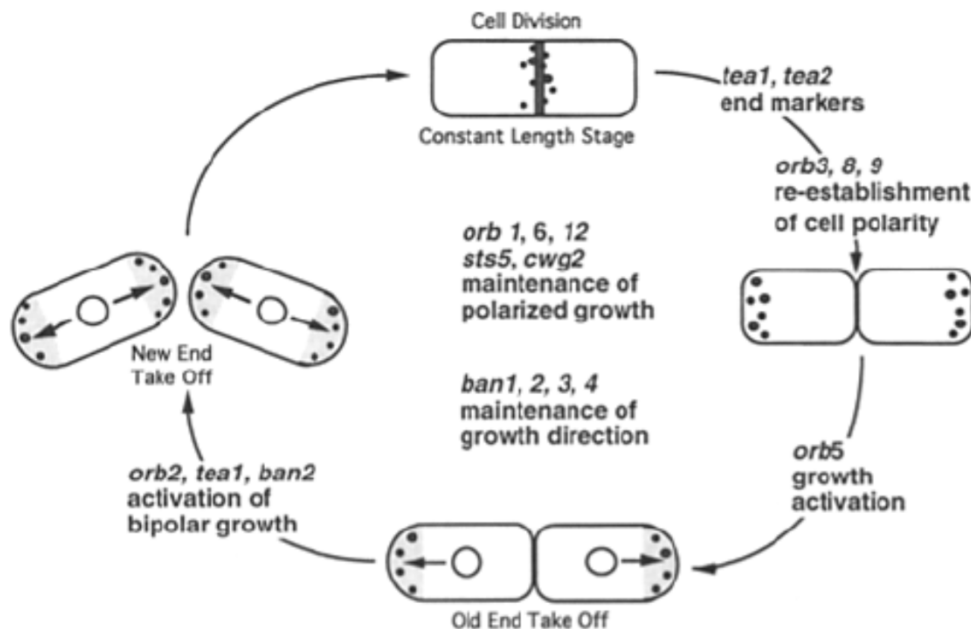

Table I. *orb* Genes

Gene	Alleles	Synthetic lethality	Close linkage*	Multicopy suppression
<i>orb1</i>	6 (3 [†])	<i>orb2, orb6</i>		
<i>orb2</i>	2 (4 [†])	<i>orb1, orb6</i>		
<i>orb3</i>	1 (1 [†])			
<i>orb4</i>	12 (1 [†])		<i>sts5</i> [§]	<i>pck1</i> ⁺ , <i>pyp1</i> ⁺
<i>orb5</i>	2 (2 [†])			
<i>orb6</i>	4	<i>orb1, orb2</i>		
<i>orb7</i>	1		<i>cwg2</i> ^l	
<i>orb8</i>	6	<i>orb9, orb11</i>		
<i>orb9</i>	1	<i>orb8, orb11</i>		
<i>orb10</i>	4			
<i>orb11</i>	2	<i>orb8, orb9</i>	<i>cwg1</i> ^{ll}	
<i>orb12</i>	2			<i>pck1</i> ⁺ , <i>pyp1</i> ⁺ , <i>ras1</i> ⁺

Nobelova cena za výzkum buněčného cyklu v roce 2001

Leland Hartwell začal studovat buněčný cyklus v 60. letech na *S. cerevisiae*.
- izoloval mutantní kvasinky s mutovaným genem - >100 genů kontrolujících buněčný cyklus (např. *CDC28*) - také sledoval citlivost kvasinek na poškození DNA radiací - zjistil, že BC je při poškození DNA zastaven – aby získal čas na opravu DNA

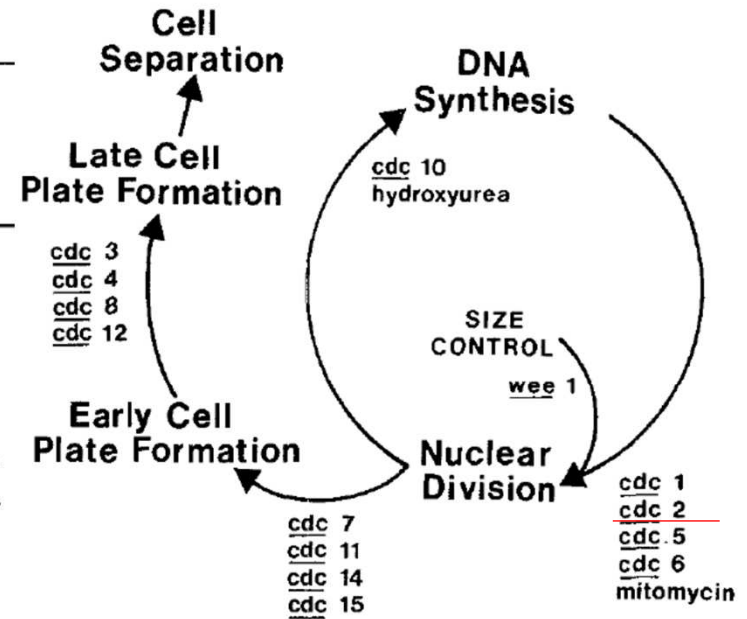
Paul Nurse studoval buněčný cyklus na *S. pombe* - v 70. letech objevil gen *Cdc2* (homolog *CDC28*) - zodpovědný za regulaci většiny fází BC - v roce 1987 izoloval homologní lidský gen a nazval jej CDK1 (cyclin dependent kinase).

Tim Hunt na začátku 80. let objevil první cyklin – cykliny jsou proteiny, které jsou syntetizovány a odbourávány (ubikvitinace) během určité části buněčného cyklu. Cykliny se váží na CDK a regulují jejich aktivitu.

Nobelova cena za výzkum buněčného cyklu v roce 2001

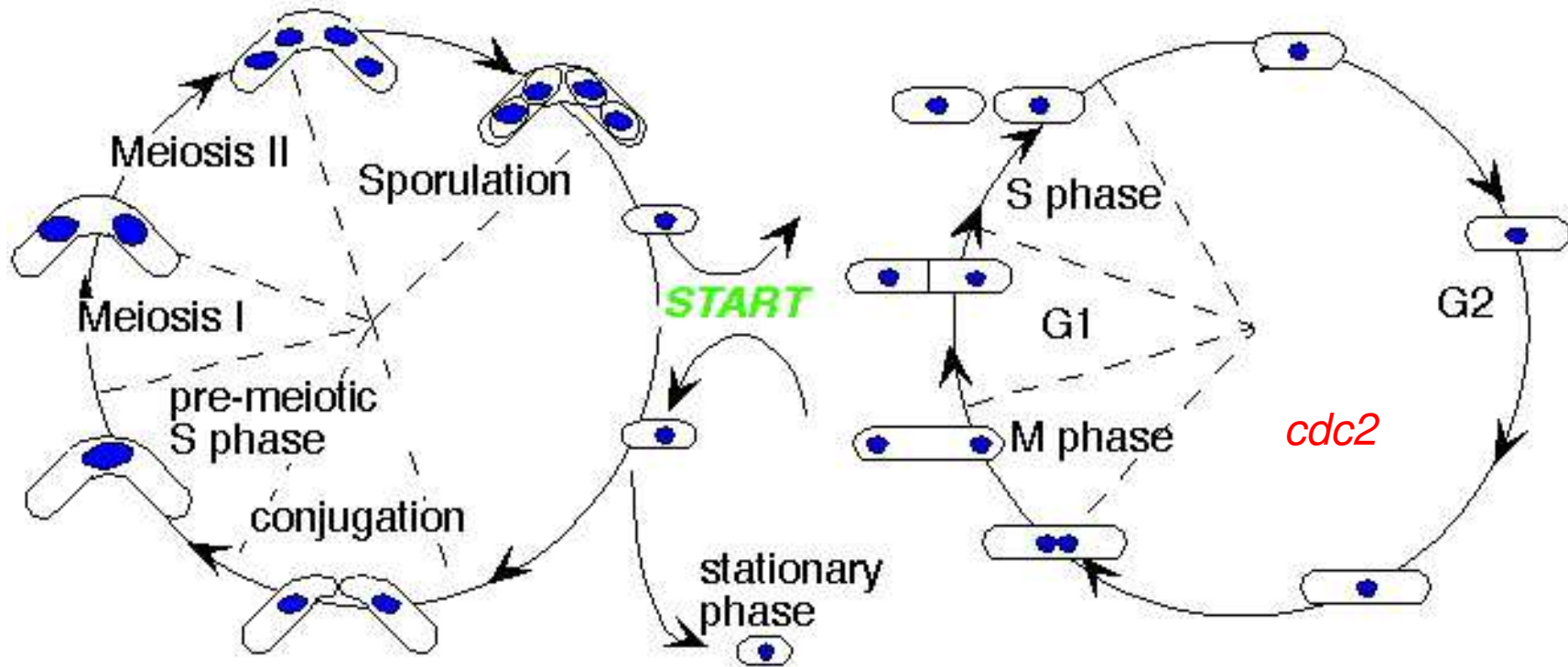
Gene	Allele	Transition point	fgDNA/nucleus after 5 h at 35° C ^a	Defect	Notes
<i>cdc 1</i>	7	0.69	32.6	Nuclear division	
„	18	0.74	30.1	„	
<u><i>cdc 2</i></u>	33	0,78	30.2	„	
„	56	0.69	–	„	
„	130	0.74	–	„	
<i>cdc 5</i>	120	0.79	31.1	„	leaky ^b
<i>cdc 6</i>	23	0.44	–	„	leaky ^b
„	121	0.38	32.1	„	
<i>cdc 10</i>	129	–0.10	20.3	DNA Synthesis	
„	28	–0.10	–	„	
<i>cdc 13</i>	117	0.64	30.5	Nuclear division	Forms multiple cell plates
–	22	0.88	33.1	„	Sterile

Paul Nurse studoval buněčný cyklus na *S. pombe* - v 70. letech objevil gen *Cdc2* (homolog *CDC28*) - zodpovědný za regulaci většiny fází BC ...

Buněčný cyklus *S. pombe*

S.pombe má **rovnocenné dělení** - vznikají buňky stejné velikosti – hned vstupují do S fáze (jsou dostatečně velké) – pro vstup do mitozy musí být dvojnásobná velikost (kontrola v G2 fázi => nejdelší je G2 fáze)

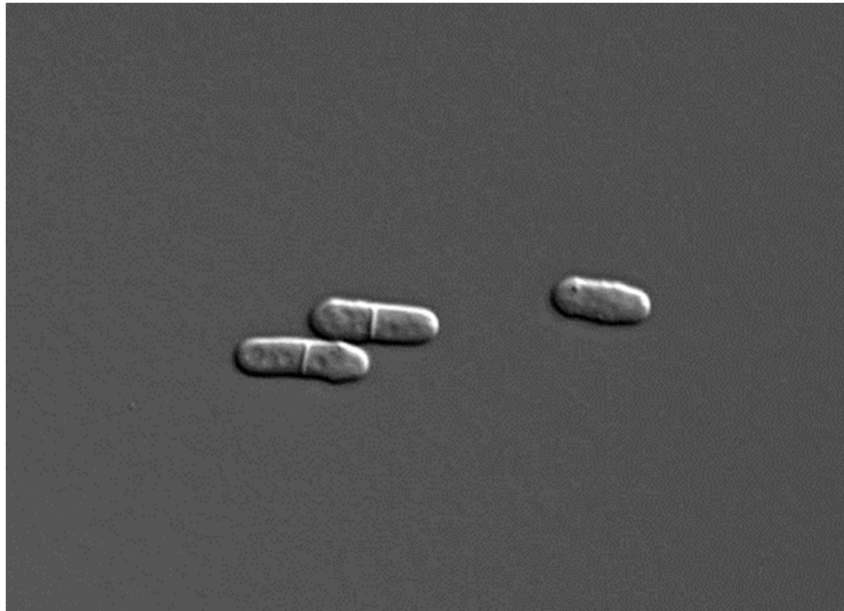
Meiotic cycle

Vegetative (mitotic) cycle

- nestálé diploidní buňky vstupují do meiosy hned po konjugaci (*ade6-M210xade6-M216*)
- pro konjugaci je kritická G1 fáze jako u *S. cerevisiae*

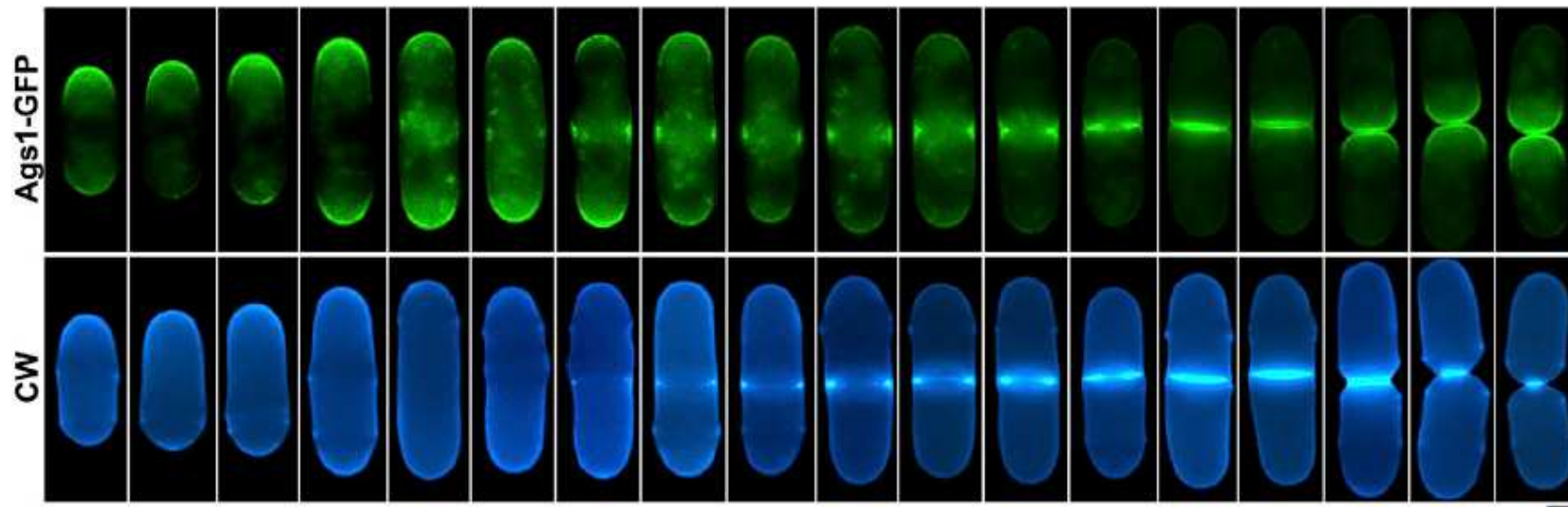
S. pombe

sekrece ... aktinový cytoskelet
jsou důležité pro procesy
polarizace ... v průběhu
buněčného cyklu ...
mating/fusion ...

- Více prof. Svoboda

Cortes et al, JCB, 2012

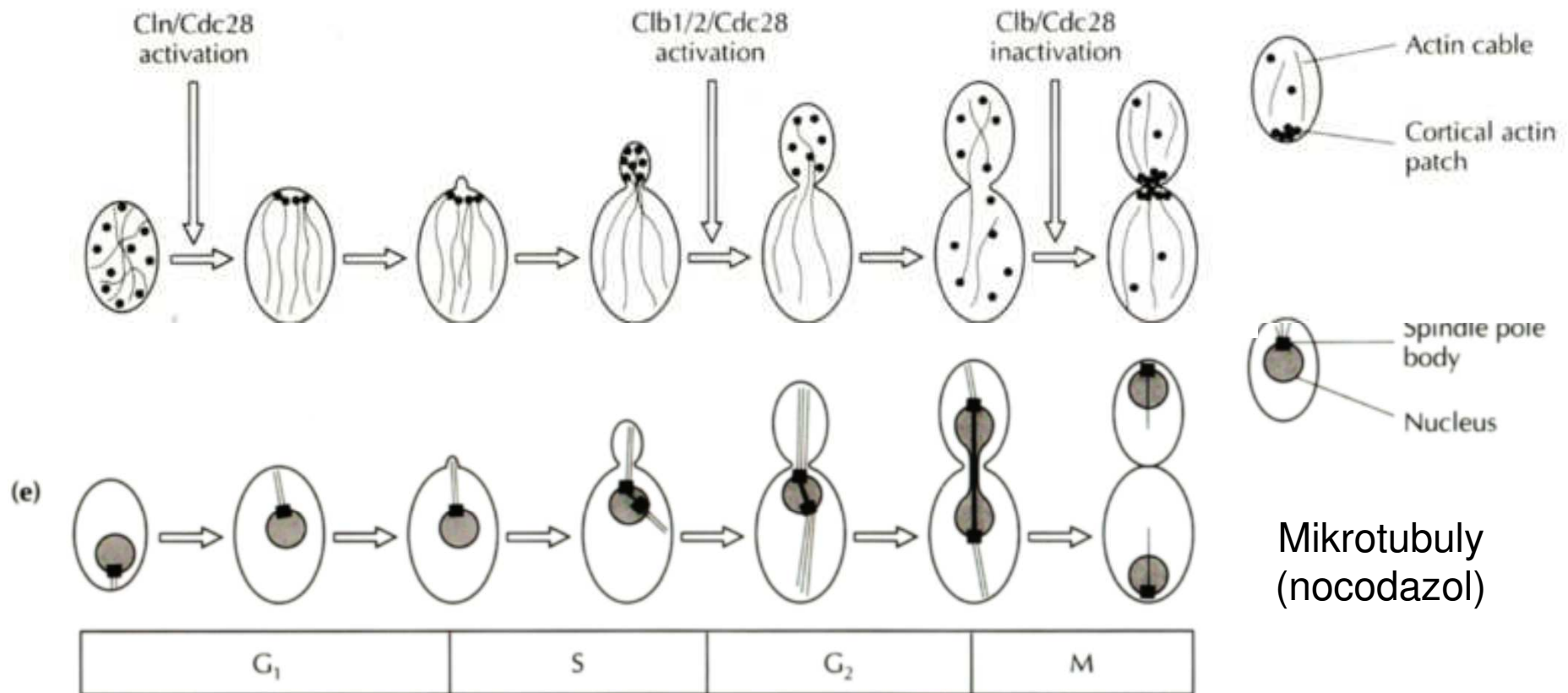

S. cerevisiae

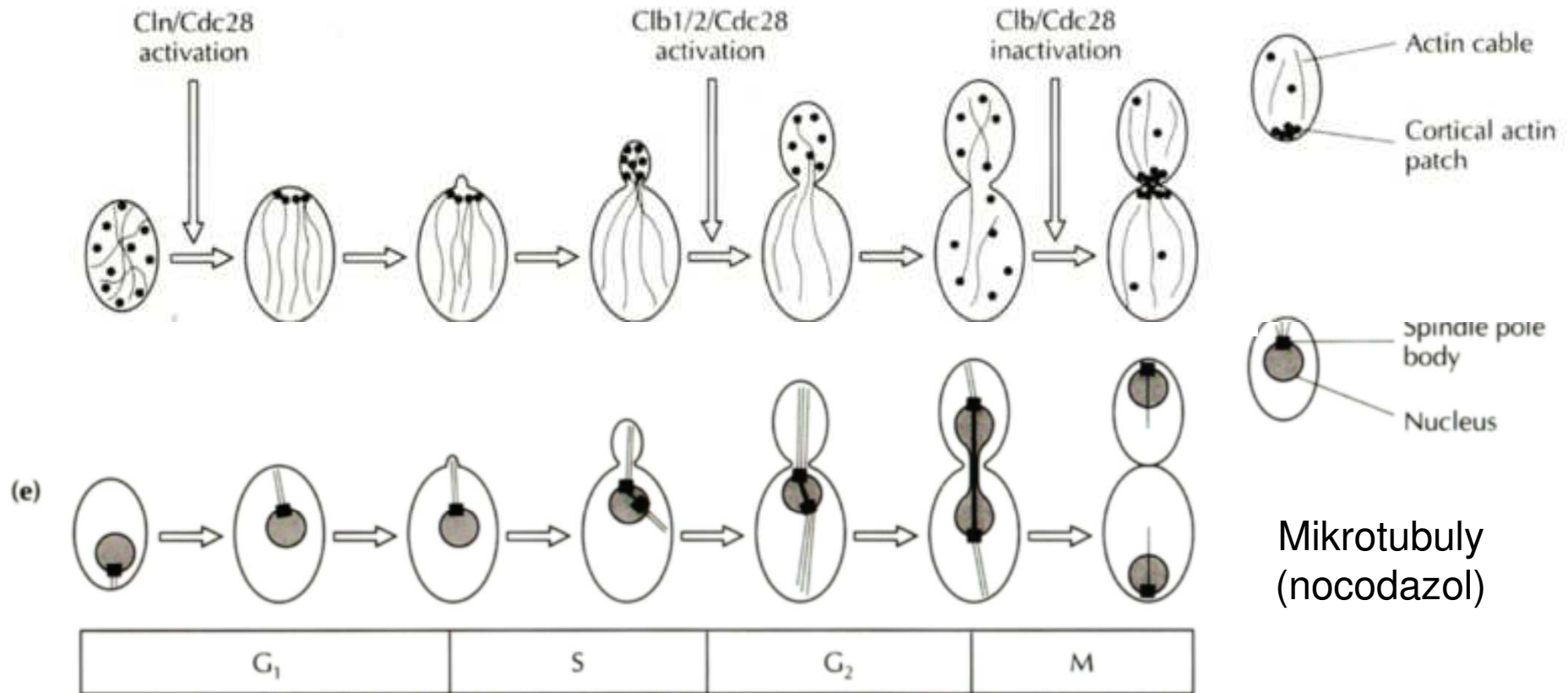
pučení ... párování (shmoo)

Buněčný cyklus *S. cerevisiae*

- zahájení tvorby pupene a duplikace SPB – začátek S fáze
- rozchod jaderných plaků na opačné póly – přechod z S do G₂ fáze
- jádro se protahuje – začátek M fáze (mitózy) - mikrotubuly
- oddělení pupene – cytokineze – přechod z M do G₁
- oddělená dceřiná buňka je menší než mateřská – **nerovnocenné dělení**– pro další dělení musí dosáhnout určité velikosti => dlouhá G₁ fáze

Synchronizace *S. cerevisiae* buněk

- v úseku A jsou buňky „nedorostlé“ – elutriace (centrifugace dle velikosti buněk) – tzv. **G₀ synchronizace**

- v úseku B se rozhoduje o konjugaci - za přítomnosti alfa-faktoru (krátký syntetický peptid) dochází k zastavení buněčného cyklu – **G₁ synchronizace**

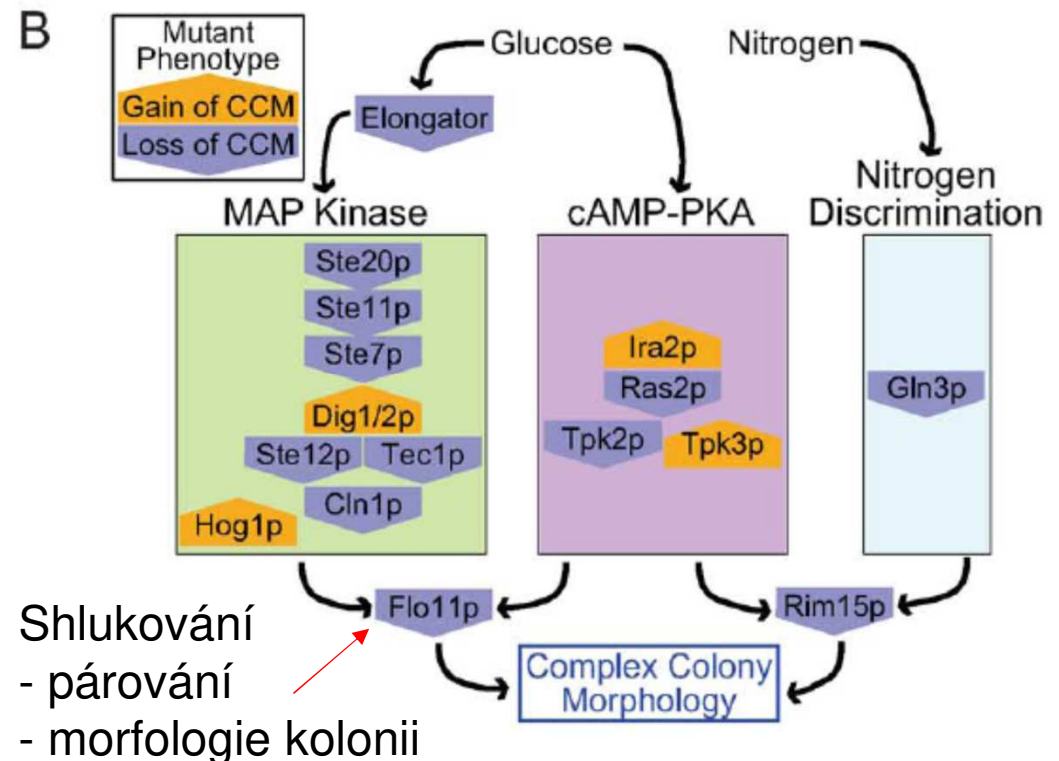
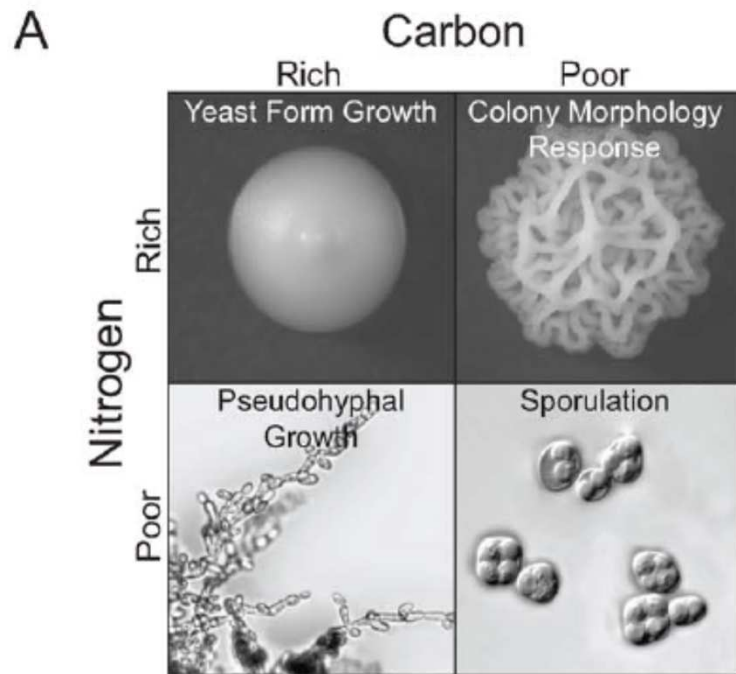
- HU inhibuje syntézu nukleotidů potřebných pro replikaci – **synchronizace v S fázi**

- nocodazol blokuje polymeraci tubulinu – schází mikrotubuly pro mitózu – **G₂ synchronizace**

- ts mutanty různých *CDC* genů – různé fáze buněčného cyklu

Klíčovým mezníkem BC u *S. cerevisiae* je START, kdy se rozhoduje o přechodu z G1 do S fáze:

- pro další dělení musí buňka v G1 fázi dosáhnout určité velikosti
- při nedostatku živin aretuje v G1 nebo posléze přechází do stacionární fáze (vyčerpání živin)
- nedostatek dusíku – růst pseudohyf
- při nedostatku N a C (diploidní buňky) zastavují v G1 a zahajují meiosis/sporulaci
- haploidní buňky v přítomnosti partnera zastavují v G1 fázi a konjugují

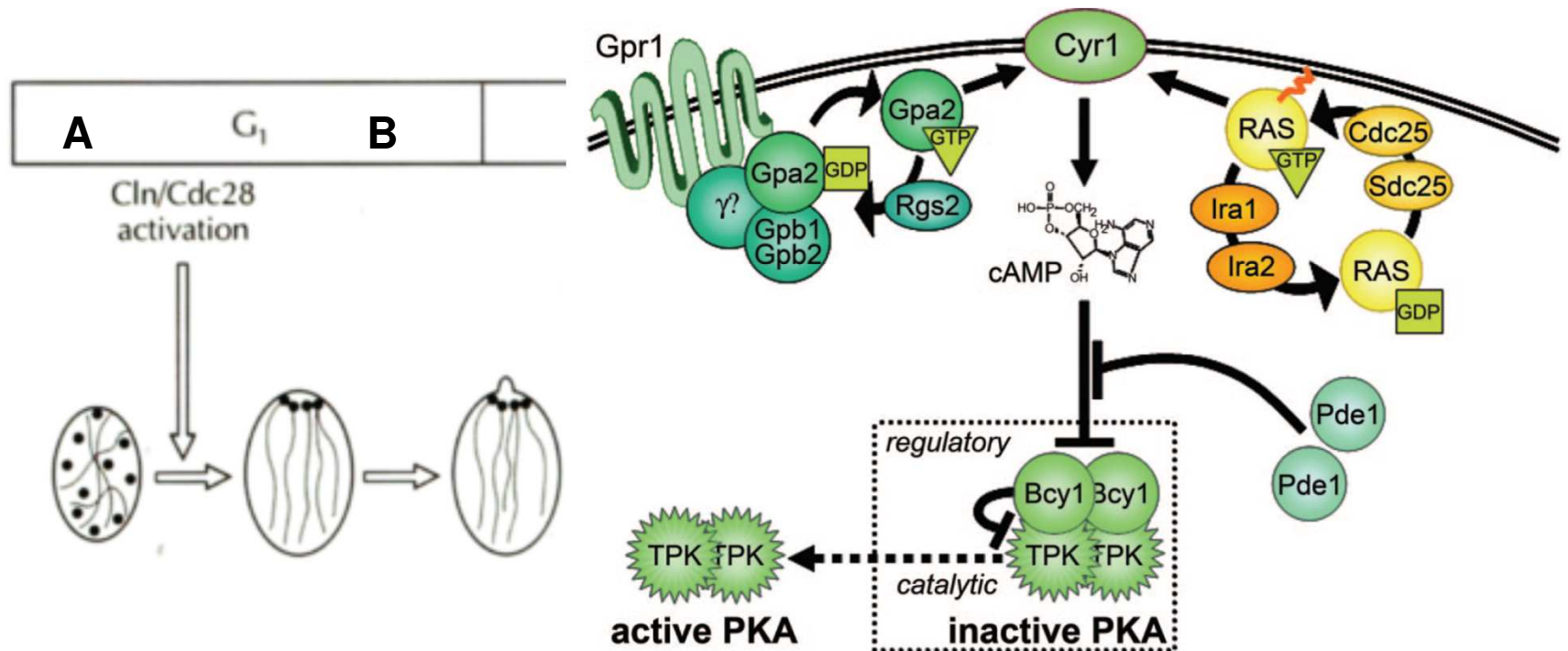
Granek and Magwene, PLoS Genet (2010)

G1 fáze - *S. cerevisiae*

Klíčovým mezníkem BC u *S. cerevisiae* je START, kdy se rozhoduje o přechodu z G1 do S fáze:

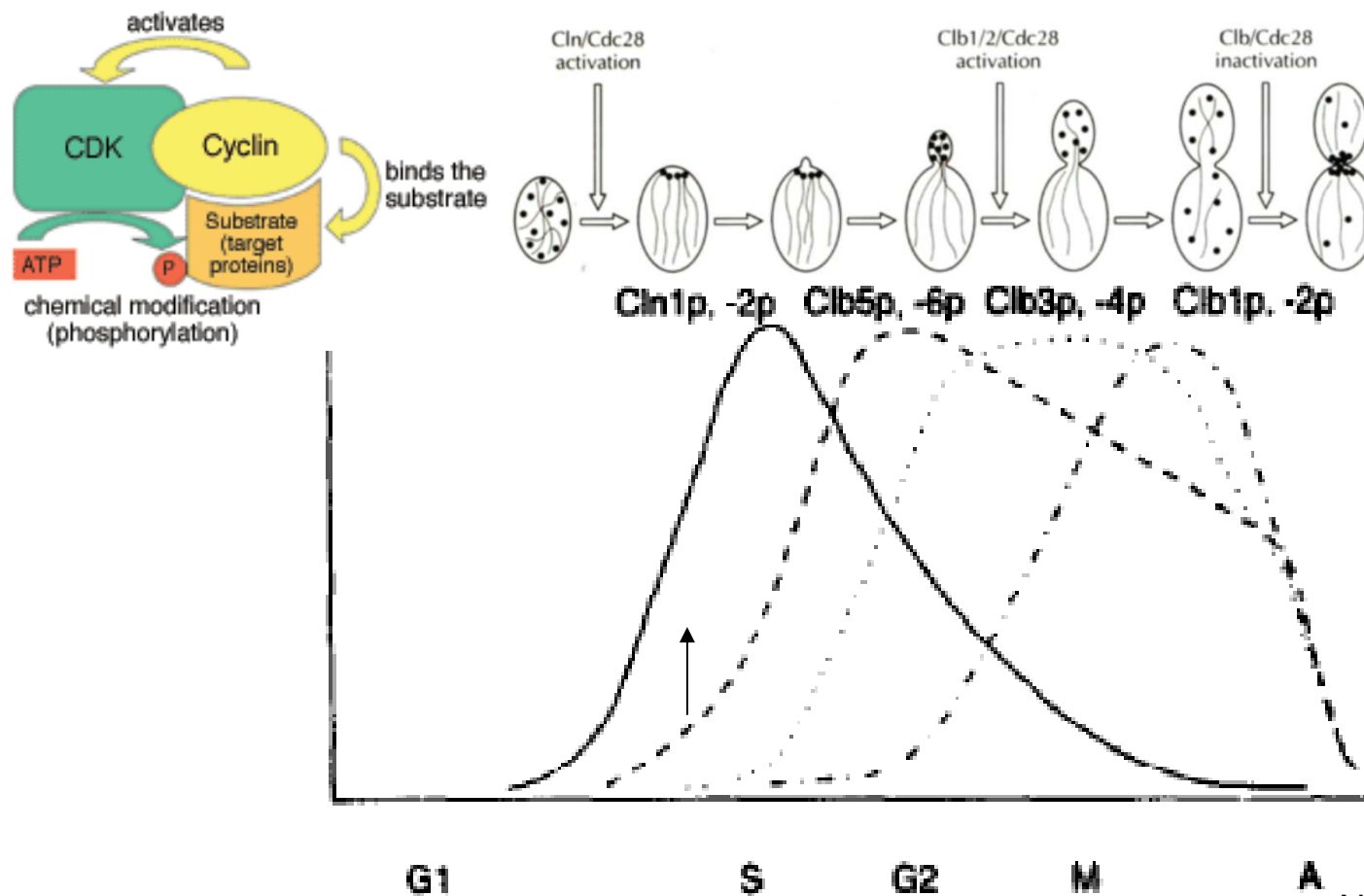
- STARTovní interval lze rozdělit na úsek A a B
- v úseku A se rozhoduje o přechodu do stacionární fáze (mutanty zastavené v této fázi nemohou konjugovat)
- v úseku A hrají roli *CDC25* a *CDC35* (komponenty RAS dráhy - živiny)
- v úseku B se rozhoduje o konjugaci či sporulaci (zastavení pomocí alfa-faktoru, nemůže být zvolena alternativa přechodu do stacionární fáze)
- pro úsek B (a další „checkpoints“) je klíčový *CDC28* (tj. CDK1) a příslušné cykliny

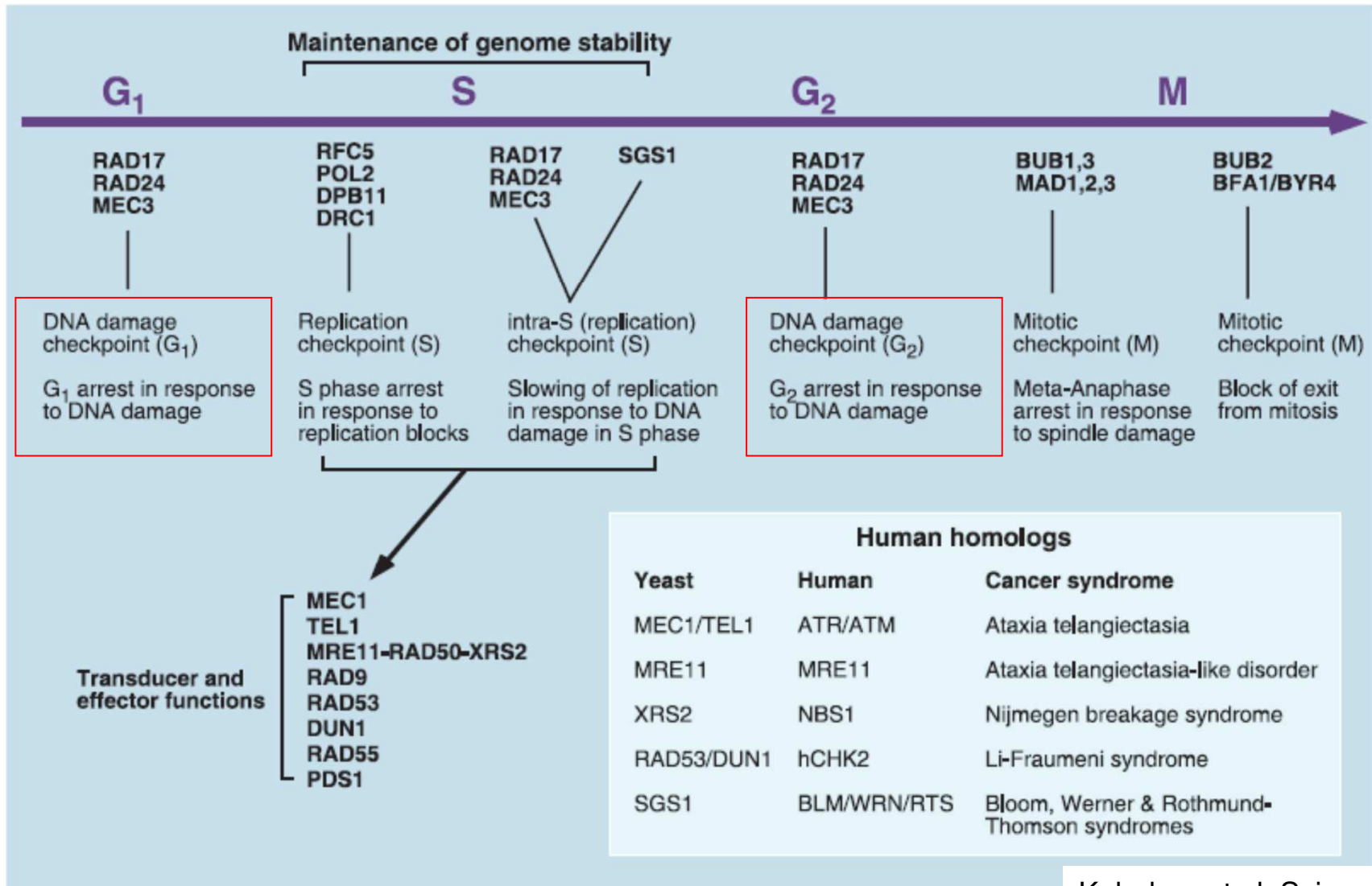
CDC28 a cykliny u *S. cerevisiae*

Interakcí fosforylované Cdc28p s cyklinem vzniká **aktivní kinasový komplex**:

- v G1 fázi *Cln1p* a *Cln2p* (CLN3 mRNA je konstantní)
- pro vstup do S fáze jsou nutné *Clb5p* a *Clb6p* (transkripce stimulovaná *CLN*)
- zahájení mitózy se účastní *Clb3p* a *Clb4p*
- mitózu ukončují *Clb1p* a *Clb2p* a jejich degradace

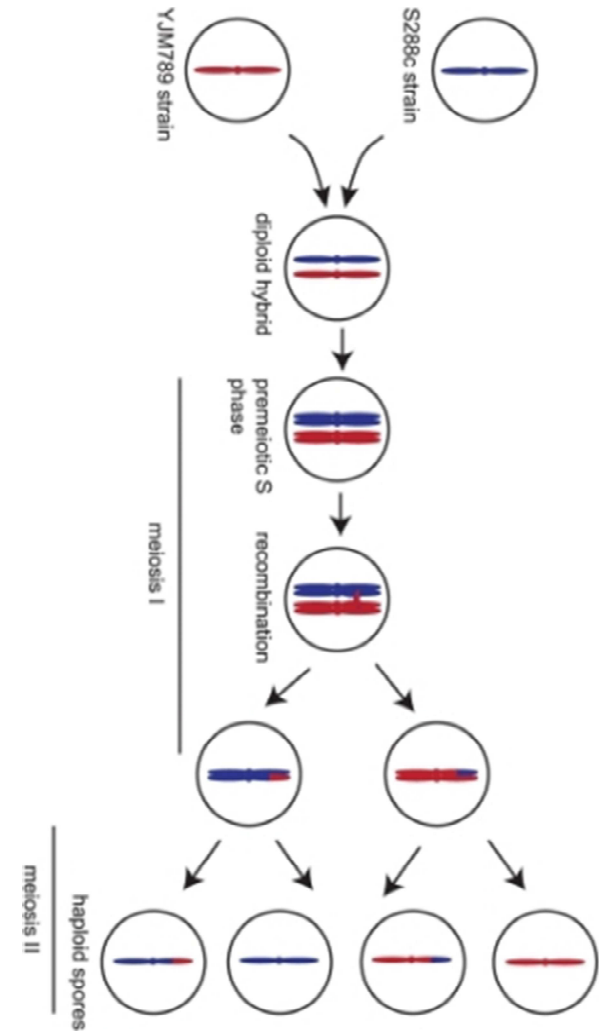
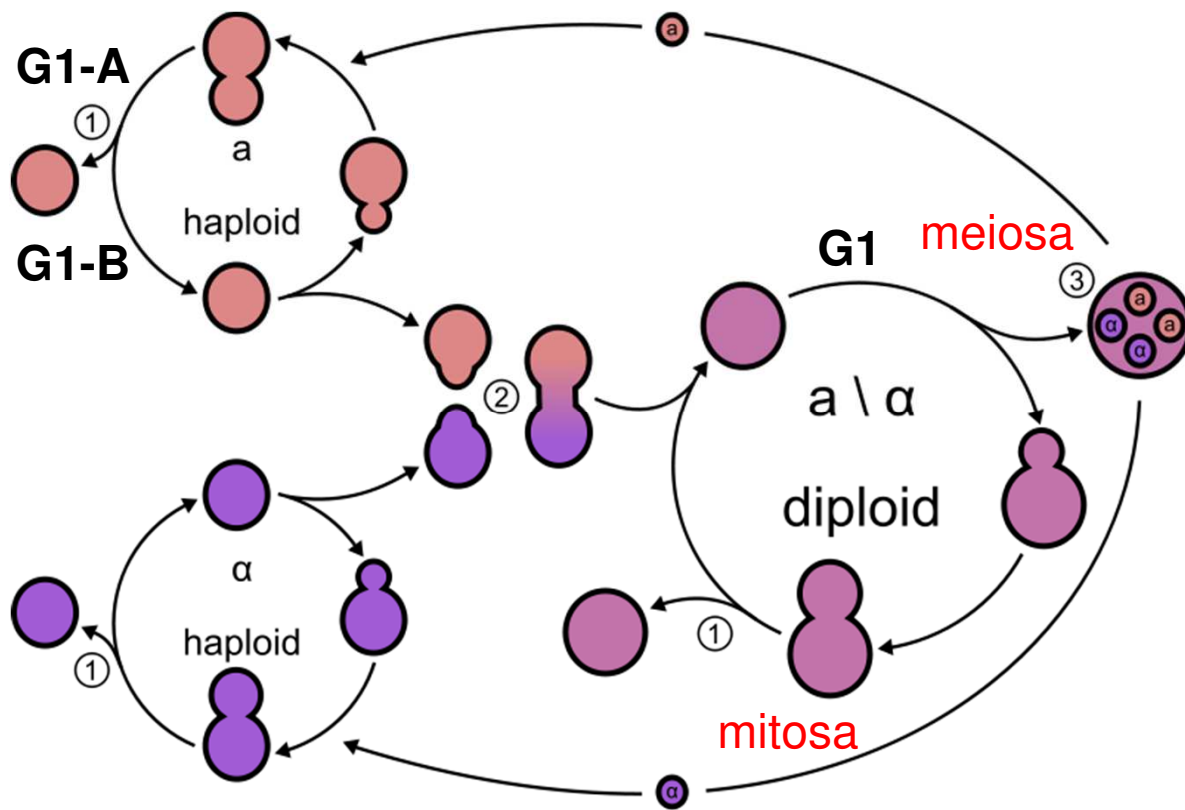

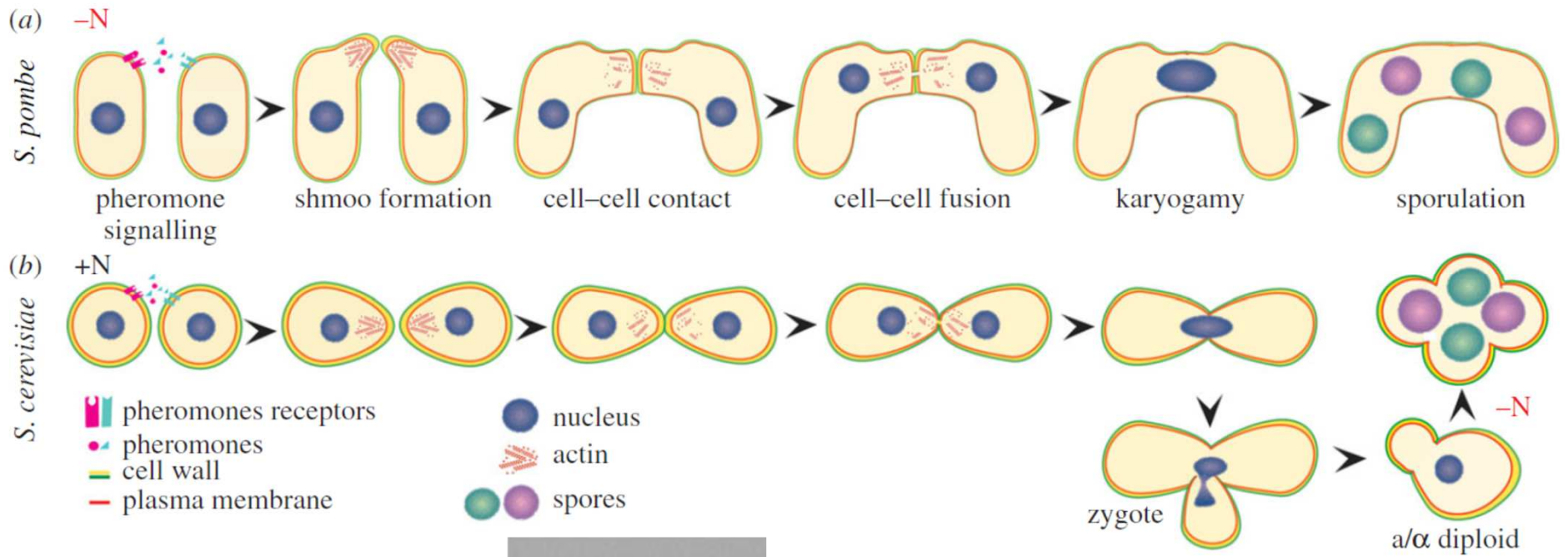
Kolodner et al, Science (2002)

Checkpoints slouží buňce ke kontrole úplnosti či správnosti průběhu určité části buněčného cyklu či procesu – např. buňka nemůže nechat neopravené dvouřetězcové zlomy DNA nebo jiná poškození DNA (podle fáze buněčného cyklu opravuje různými mechanismy)

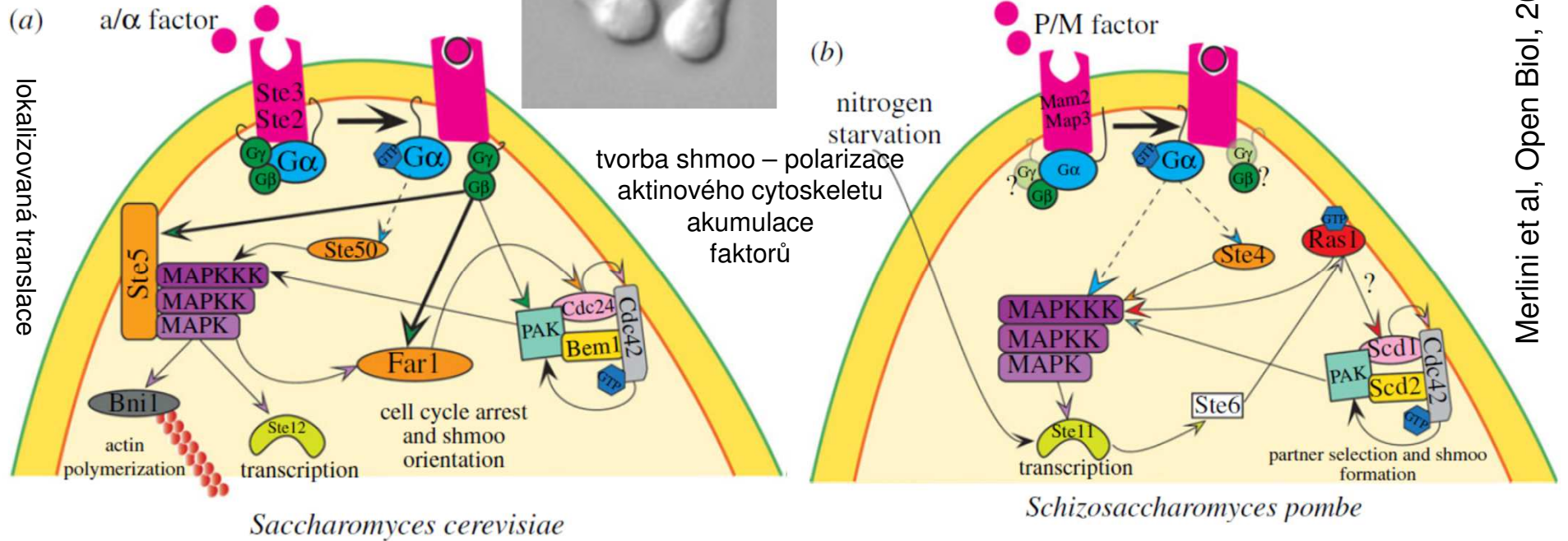
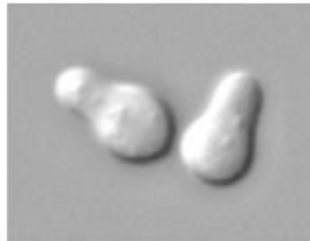
Párování/mating kvasinkových buněk

- haploidní buňky v přítomnosti partnera zastavují v G1 fázi a konjugují ... meiotické dělení
- *S. cerevisiae* = a/alfa, *S. pombe* = h+/h-
- vytváří diploidní buňky (*S. cerevisiae* = stabilní, *S. pombe* = okamžitě sporulují)
- párování doprovázeno zásadními změnami v morfologii

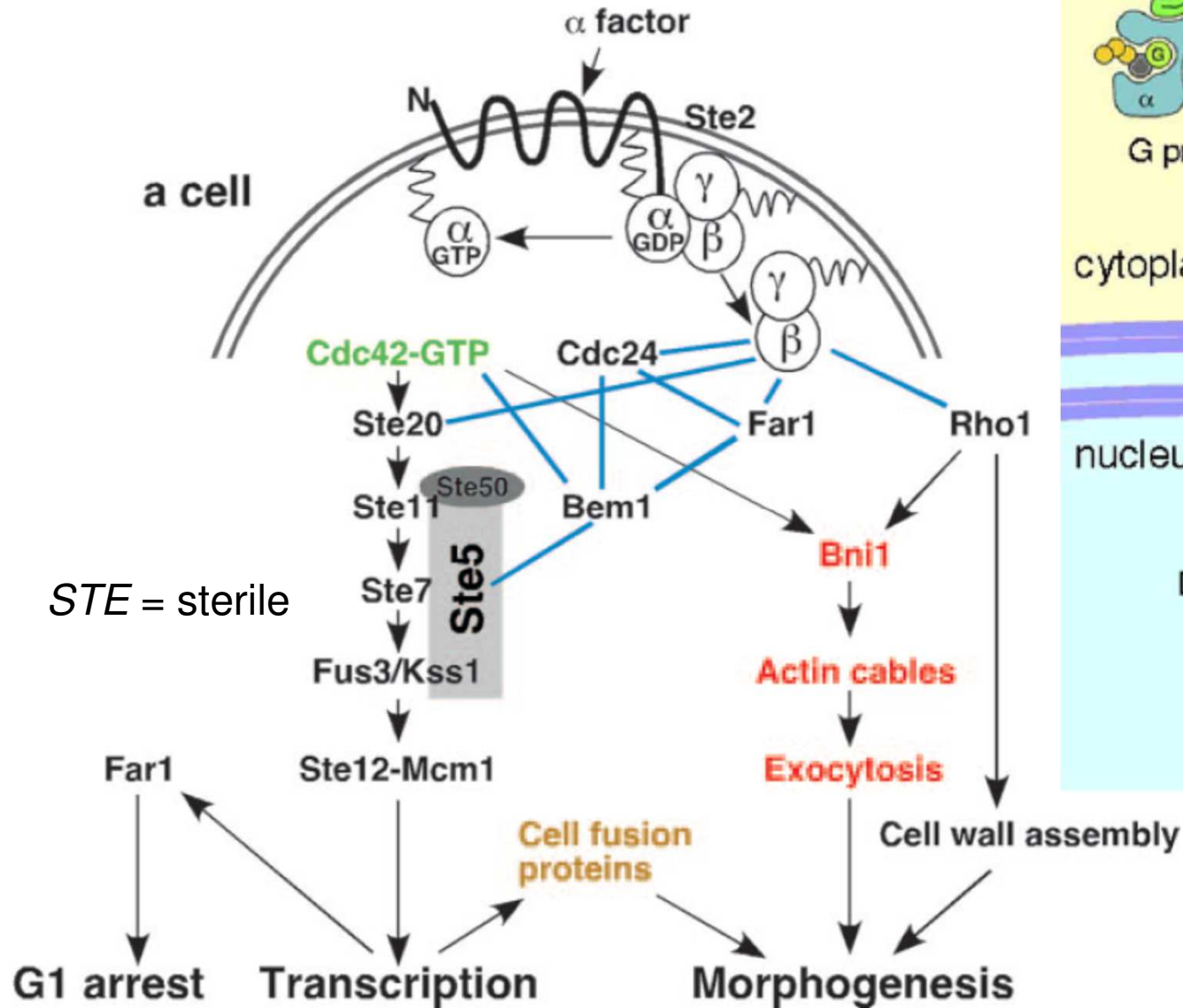

STE = sterile

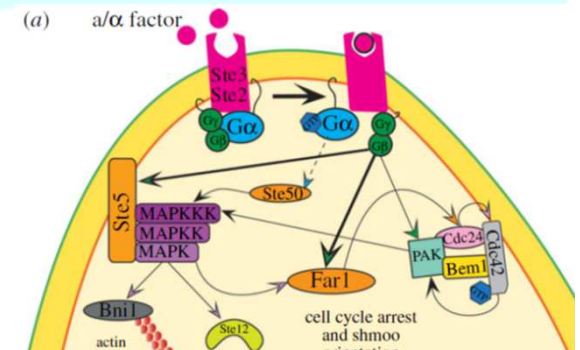
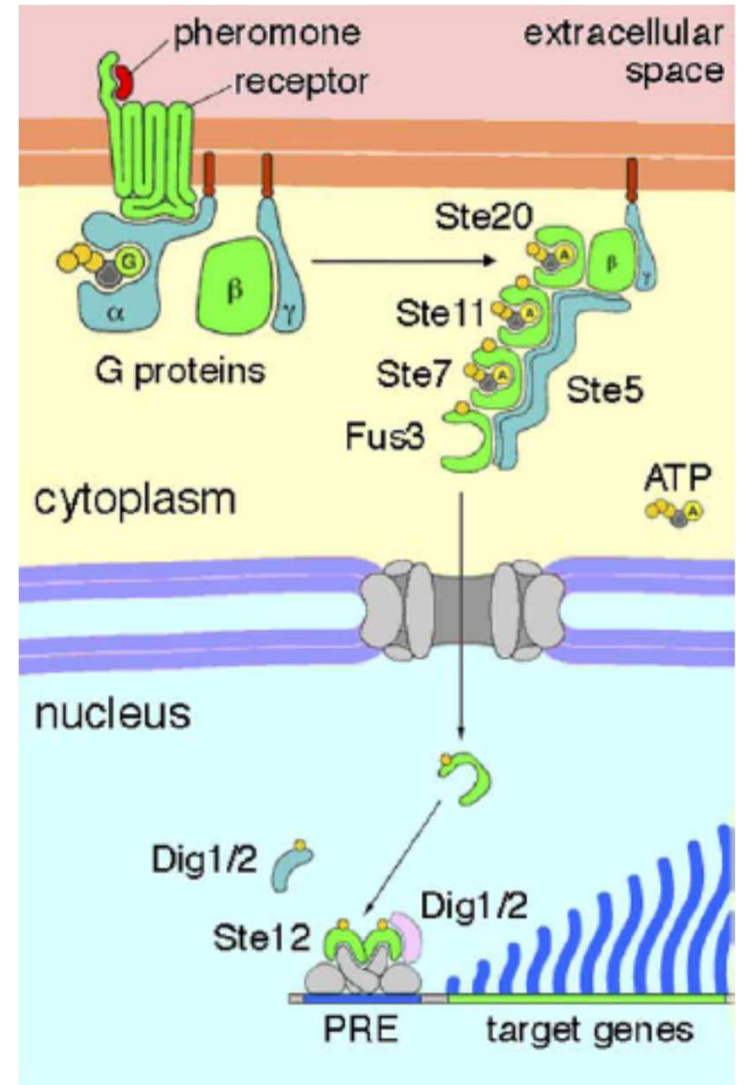

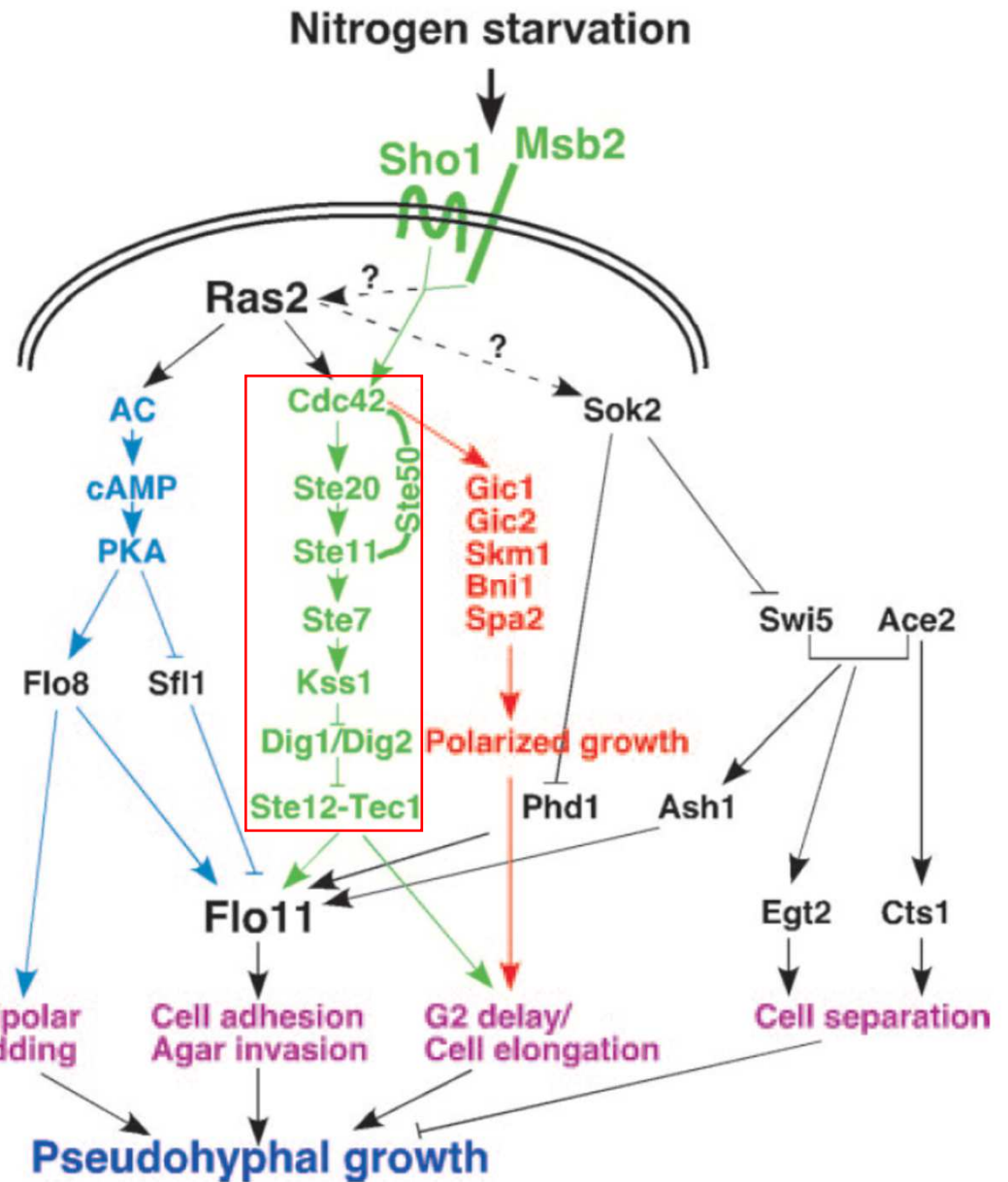
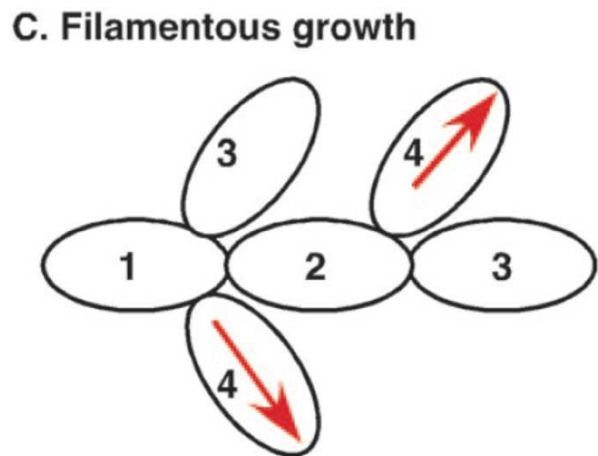
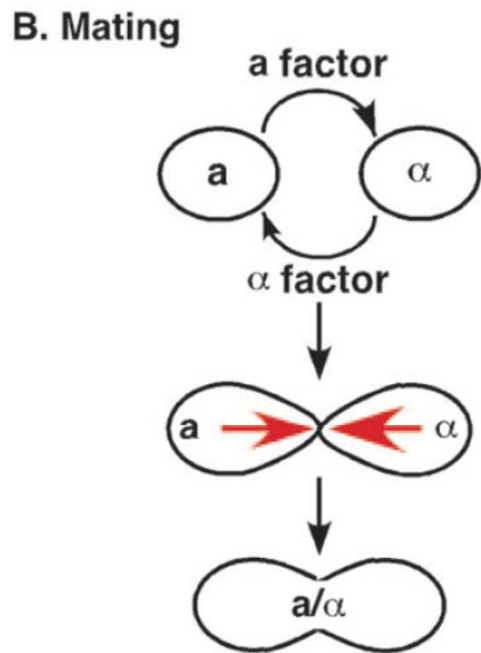
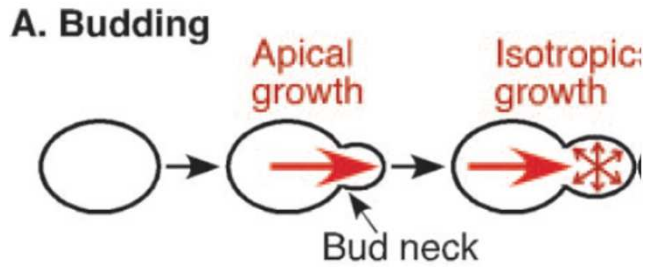
Signální dráha – α faktor

transkripce ... příště

Park et al., MMBR, 2007
Wang et al., Nature, 2004

buňka využívá podobné „nástroje“ pro jiné programy (vláknitý růst)

Chromosom III

Chromosom III obsahuje:

- MAT lokus
- MAT a (HMR) kazeta
- MAT α (HML) kazeta

HML a HMR jsou tiché alely (heterochromatin)

Co $\alpha 1$, $\alpha 2 + \alpha 1$, $\alpha 2$ kódují? (transkripční faktory)

HO endonukleasa – výměna kazet v MAT lokusu (rozeznává specifické sekvence)

Heterothalické – stabilní
Homothalické – přepínají párovací typ

